

Національна бібліотека України для дітей
Українська асоціація працівників бібліотек для дітей
Щоквартальний науково-практичний журнал

БІБЛІОТЕКА У ФОРМАТІ

2/2025

ЛІНИВА Я І МОЯ ВЕРЕДЛИВО-ПРАВИЛЬНА СІМ'Я Ігор Ярославський

Ліна – дотепна й щира майже четвертокласниця, яка проводить веселі літні канікули. Вона бавиться з песиком, ласує морозивом і спостерігає за кумедними сімейними ситуаціями. Мама вередує, тато обожає правила, а скоро з'явиться сестричка! У світі Ліни навіть буденні речі стають справжніми пригодами.

СВИНОРІЖКО (набір з двох кн.)

Ханна Шоу

Набір з двох книг:

Свиноріжко! Порося-єдиноріг. Єдинокорська плутанина
Свиноріжко! Порося-єдиноріг. Драконяча хале

У Королівстві Сяєкрай усе має бути ідеальним! Так вважають усі, крім принцеси Горошинки. Вона не схожа на звичну принцесу й одного дня зустрічає Свиноріжко – порося-єдинокора, що обожає бешкетувати й не визнає правил. Разом вони зривають парад, приборкують драконячку, борються з чарівним динозавром. Зрештою герої доводять, що щастя – не в ідеальності, а в щирості, дружбі й веселощах.

БЕТАНІ ТА ЧУДОВИСЬКО Джек Меггітт-Філліпс

Ебенізеру Твізеру понад п'ятсот років. Це завдяки чудовищу, яке живе на його горищі. Та коли те просить на вечерю дитину, все стає набагато складніше. Ебенізер знаходить дівчинку-сироту Бетані, але та виявляється не такою вже й слухняною... І дуже скоро все йде зовсім не за планом!

БІБЛІОТЕКА У ФОРМАТІ

СЛОВО ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА	3
ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ	
Тетяна Кузілова Українська книжка не має кордонів. Міжнародна панельна дискусія	8
СТОРІНКА ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ	
Марія Ленартович Грані талантів читачів. Конкурси та вікторини Волинської обласної бібліотеки для дітей	12
ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
Лариса Казакова Підтримка захисників та їхніх родин. Від меморандумів до реальних дій	18
Леся Костенко Правова обізнаність бібліотечних фахівців. Методичний сегмент	22
Тетяна Тянутова Сторінки, що лікують. Дитяча книга як інструмент психологічної допомоги під час війни	26
ПАМ'ЯТНІ ДАТИ	
Тетяна Первак Через місток пам'яті. Вальо Марія Андріївна	28
Юлія Осадча Підніматися навшпиньки до дитинства (до ювілеїв творів Януша Корчака: 100 р. «Коли я знову стану малим», 95 р. «Правила життя»)	32
Свій перший курс в окопах я скінчив... (до 65-річчя роману О. Гончара «Людина і зброя»)	35
Юлія Ярова Українське фентезі. Магія у темні часи	37
Наталія Назарук 85 років натхнення: історія Рівненської обласної бібліотеки для дітей	42
Людмила Хілуха 85 років разом з дітьми! До ювілею Волинської обласної бібліотеки для дітей	48
КНИЖКОВІ НОВИНКИ	
Наталія Загоруйко, Валентина Красножон Книжкові новинки від Національної бібліотеки України для дітей	53

Щоквартальний науково-практичний журнал.
Заснований у 2015 р.

Головний редактор
ГОРДІЄНКО Алла Іванівна, генеральний директор Національної бібліотеки України для дітей, президент Української асоціації працівників бібліотек для дітей, президент Національної секції Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (UAI BBU), кандидат культурології, заслужений працівник культури України.

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

ВАСЬКІВ Микола Степанович — український літературознавець, педагог, доктор філологічних наук, професор.

ГЛУЩЕНКО Світлана Аркадіївна — директор Департаменту моніторингу соціальних прав Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, кандидат юридичних наук.

ДОБКО Тетяна Василівна — український науковець у галузі бібліографознавства, бібліотекознавства, книгознавства, завідувач відділу науково-бібліографічної інформації Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник, член Національної спілки письменників України.

МАРЧЕНКО Наталія Петрівна — бібліограф I категорії центру дослідження книги та читання Національної бібліотеки України для дітей, старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, книгознавець, кандидат історичних наук.

ПОЛІКАРПОВА Людмила Петрівна — заступник генерального директора з науково-методичної роботи Національної бібліотеки України для дітей, заслужений працівник культури України.

СКОРИК Адріана Ярославівна — доктор мистецтвознавства, професор, член Національної спілки журналістів, автор наукових праць і монографій з питань медіакомунікацій.

ЧЕРНОУС Валентина Юхимівна — директор Хмельницької обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка, заслужений працівник культури України.

Літературний редактор
КАДЬКАЛЕНКО Олена Анатоліївна.

Дизайн та верстка
ПОЛЕВІЧОК Ріта Юріївна.

На обкладинці малюнок з Міжнародного конкурсу «Майбутнє планети — у наших руках!»
Лесі ГАЛУЦЬКА, 17 років,
м. Хмельницький

Посилання на видання обов'язкові.
Редакція залишає за собою право літературного редагування і скорочення статей.
Редакція може не поділяти точку зору авторів статей.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Матеріали друкуються українською мовою.

Алла ГОРДІЄНКО

генеральний директор
Національної бібліотеки України
для дітей,
президент Української асоціації
працівників бібліотек для дітей,
президент Національної секції
Міжнародної ради з дитячої
та юнацької книги (IA IBBY),
кандидат культурології,
заслужений працівник культури
України

ПРАВО НА ДИТИНСТВО: БІБЛІОТЕКА В ДІЇ

У часи, коли світ постійно змінюється, впливаючи як на довгострокові плани, так і на прості щоденні рішення, – особливо цінними стають орієнтири, що дарують відчуття стабільності й сили триматися. Одним із таких орієнтирів є наша спільна справа, адже для багатьох опорою стала бібліотека. І для наших користувачів, і для нас самих. Це простір довіри, розуміння й турботи. Тут дитина може знайти натхнення, відчуття захищеності – і просто бути собою. А для нас, дорослих, які щодня працюють у цьому просторі, вона теж має свою глибоку принаду: дарує відчуття змістовності, причетності й можливості бути поруч у важливі моменти дитячого зростання.

Сьогодні бібліотечна сфера входить у період глибокого оновлення. Змінюється не лише підхід до роботи, а й самі засади, на яких вона будується – у законодавстві, у державній політиці щодо культури, освіти й дитинства. Важливо розуміти ці трансформації, щоб залишатися ефективними і готовими до нового – впевнено йти вперед у цій новій, але нашій спільній реальності.

У попередньому номері журналу ми вже згадували про схвалення Стратегії розвитку культури до 2030 року – масштабного документу, що визначає, якою буде культурна політика України в найближче десятиліття.

Нагадаємо, що серед ключових акцентів стратегії:

- інклюзивність і доступність культури – у тому числі й для найменших громадян;
- цифрова трансформація бібліотек, музеїв, закладів культури;
- сильна локальна культура – підтримка громад, які через війну змінюють місце проживання;
- культура пам'яті й опору, як основа національної ідентичності;
- формування читацької культури змалечку – зокрема через модернізовані бібліотеки для дітей.

Усі ці напрями органічно інтегруються в діяльність дитячих бібліотек і підтверджують їхню здатність відповідати на сучасні запити. Водночас вони окреслюють орієнтир на майбутнє – пошук нових форм, постійне оновлення, зміцнення ролі бібліотеки як простору довіри й розвитку. Стратегія – це не лише бачення, а й план дій. І його втілення починається вже зараз.

Прикладом таких практичних кроків стало ухвалення 30 травня 2025 року постанови Кабінету Міністрів України № 632, якою оновлено державні нормативи забезпечення громадян бібліотеками (Постанова № 72 від 6 лютого 2019 р.).

Зміни покликані адаптувати нормативну базу бібліотечної сфери до реалій сьогодення – зокрема умов війни, децентралізації та цифровізації:

- **Фокус на гнучкість у воєнний час.** Документом дозволено адаптувати застосування державних соціальних нормативів у зонах бойових дій, включно з можливістю переміщення бібліотек. Це забезпечує легітимну основу для збереження функцій бібліотек в умовах воєнного стану.

- **Актуалізація термінології.** З нормативів вилучено термін «районна бібліотека», який втратив актуальність після адміністративної реформи. Уся структура приведена у відповідність до нової системи територіального устрою.

- **Конкретизація географічних і демографічних норм.** Встановлено чіткі параметри зон обслуговування бібліотек (до 3 км, до 2000 осіб), а також деталізовано вимоги до нестационарних форм – бібліотечних пунктів і пересувних бібліотек.

- **Посилення соціальної доступності.** Застосування пільг не лише до гірських сіл – можливість створення бібліотек незалежно від чисельності населення поширено на всі населені пункти до 500 осіб.

- **Технічні та процедурні уточнення.** Уточнено, що пункти доступу до мережі «Інтернет» мають бути саме для користувачів.

Окрема увага – захисту прав дітей

Закон України № 4438-IX «Про внесення змін до Закону України «Про охорону дитинства» щодо захисту прав депортованих, примусово переміщених дітей», який набув чинності 7 червня 2025 року, вводить важливі зміни:

- Визначено нові категорії постраждалих дітей: депортовані, примусово переміщені, викрадені, позбавлені опіки.
- Законодавчо введено поняття «депортація дитини» та «примусове переміщення дитини».
- Держава зобов'язується:
 - › розшукувати та повертати незаконно вивезених дітей;
 - › організовувати супровід, реінтеграцію, психологічну підтримку;
 - › сприяти возз'єднанню з родинами.

У цьому контексті ми, як бібліотеки для дітей, продовжуємо місію соціальної адаптації та підтримки. Програми арттерапії, творчі практики, групові заняття й онлайн-зустрічі стали звичними для багатьох дитячих книгозбірень. Вони стали важливою частиною соціальної інфраструктури – особливо у контексті психологічної реабілітації та відновлення зв'язків.

Крім чинних норм, у Верховній Раді триває робота над законопроектами, які мають додатково посилити захист дитинства:

- Законопроекти № 12385 та 10298 – передбачають надання статусу «дитини, яка постраждала від воєнних дій» та запровадження наставництва для таких дітей і сімей.
- Оновлені вимоги до усиновлення – виключення для осіб, які вчиняли домашнє насильство або є громадянами держави-агресора.
- Підтримка на рівні послуг – у проектах передбачено гарантії безкоштовного харчування, медичної, психологічної та правової допомоги.

Ці ініціативи – не лише норми закону, а й орієнтири для нас із вами: як діяти, підтримувати й бути поруч із тими, хто цього потребує найбільше. Усе це – і стратегічні документи, і зміни до законодавства, і наша щоденна робота – має спільне підґрунтя: віру в дитинство, силу культури, людську гідність.

УРОЧИСТЕ НАГОРОДЖЕННЯ
ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ

У цьому контексті надихаючим став міжнародний конкурс дитячого малюнка «Майбутнє планети у наших руках», який об'єднав понад 4 800 дітей з України та ще п'яти країн світу. Темі робіт – від впливу війни на природу до екологічної свідомості та мрій про відбудову – стали візуальним маніфестом дитячого бачення майбутнього. У фінал, який відбувся у Національній бібліотеці України для дітей, потрапили 319 малюнків, з яких

журі обрало 44 найкращі. А 27 травня переможців урочисто нагородили в НУБіП України: діти отримали подарунки, сертифікати на екскурсії, а головне – увагу та підтримку від представників держави, міжнародних організацій та освітян. Цей конкурс став ще одним підтвердженням того, що бібліотеки є не лише осередками знань, а й платформами для формування екологічної, громадянської та культурної свідомості нового покоління.

У такі моменти особливо відчувається дитячий голос. Він не лише про мрії, а й про глибоку потребу в єдності, безпеці та підтримці. Саме тому надзвичайно символічним стало проведення Другого Дитячого бібліотечного молитовного сніданку «Світло молитви єднає», що відбувся 1 червня 2025 року в Національній бібліотеці України для дітей.

Цей захід уже вдруге зібрав разом дітей, бібліотекарів, духовенство, військових, дипломатів, митців, освітян, волонтерів – усіх, хто розуміє: слово, молитва і культура мають здатність об'єднувати, підтримувати, лікувати. У час, коли країна виборює право на мирне життя, такі зустрічі перетворюються на справжні точки світла.

Спільна молитва за Україну, за дітей, за бібліотеки – не просто символ, а жест надії, що живе в серцях тих, хто вірить у майбутнє. І хоча частина дітей не змогла прибути через тривалу повітряну тривогу – це лише підкреслило, якими дорогими є кожна мить єдності, кожна можливість бути разом.

Теплі музичні номери, виступи духовних лідерів, хвилина мовчання, спільна молитва різними мовами світу – усе це стало емоційною основою події. А ще глибоким нагадуванням: ми не одні. Поруч – однодумці, колеги, діти, захисники, читачі. У цьому колі народжується сила. Бібліотека – це не лише книги. Це простір турботи, світла, слова і дії. Ми віримо, що наступного року наш молитовний сніданок пройде в Україні, де пануватимуть спокій, тиша і мир. А поки – працюймо та єднаймо серця.

РАЗОМ – ДО ПЕРЕМОГИ. РАЗОМ – ДО СВІТЛА!

**Порівняльна таблиця змін до Постанови КМУ № 72 (06.02.2019)
згідно з редакцією № 632 (30.05.2025)**

Пункт	Було	Стало	Пояснення
1	1. Затвердити Державні соціальні нормативи забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні, що додаються.	1. Затвердити Державні соціальні нормативи [...] що додаються. У період воєнного стану дотримання [...] здійснюється з урахуванням безпекової ситуації [...]	Додано абзац щодо особливостей дії нормативів під час війни.
2	На території України можуть створюватися і діяти публічні бібліотеки, що розрізняються за значенням: республіканські (АРК), обласні, міські, районні, селищні, сільські [...]	На території України можуть створюватися і діяти публічні бібліотеки [...] обласні, міські, селищні, сільські [...]	Виключено термін «районні» бібліотеки, що не відповідає новій системі АТУ.
3 ¹ (новий)	—	У період воєнного стану [...] публічні бібліотеки можуть бути переміщені на безпечну територію [...]	Закріплено механізми переміщення бібліотек у разі небезпеки.
4	Зона обслуговування публічної бібліотеки може розповсюджуватися на окремий населений пункт, його частину або кілька населених пунктів.	Зона [...] може [...] якщо: відстань не перевищує 3 км; кількість населення не перевищує 2000 осіб [...]	Встановлено чіткі географічні та демографічні межі для зон обслуговування
5	У [...] де публічні бібліотеки відсутні, бібліотечне обслуговування [...] за допомогою нестационарних форм [...]	Те саме + Зона обслуговування бібліотечного пункту [...] або пересувної бібліотеки [...]	Уточнено зони дії пункту й пересувної бібліотеки.
6	Бібліотечний пункт повинен бути доступним не менше 16 годин на тиждень.	Те саме + Пересувна бібліотека – не менше 3 годин на тиждень у кожному населеному пункті.	Додано мінімальний час роботи для пересувної форми.
8	У публічних бібліотеках організовуються пункти доступу населення до Інтернету.	У публічних бібліотеках для користувачів організовуються пункти доступу до інтернету.	Підкреслено, що послуга надається саме користувачам.
9	...типові норми часу [...] затверджує Мінкультури.	...типові норми часу [...] затверджує МКСК.	Зміна назви органу – згідно з оновленою структурою міністерств.
15	В адміністративному центрі кожної територіальної громади [...] повинна функціонувати, як мінімум, одна публічна бібліотека.	...має функціонувати не менше ніж одна публічна бібліотека.	Заміна формулювання на більш сучасне і чітке.
17	У селах, селищах, віднесених до гірських населених пунктів [...] бібліотека може функціонувати [...] незалежно від чисельності населення.	У населених пунктах з кількістю жителів, що не перевищує 500 осіб, [...] незалежно від кількості населення. У разі відсутності [...] – забезпечує найближча бібліотека.	Поширено пільгу на всі села до 500 осіб, а не лише гірські.

ДИТЯЧИЙ БІБЛІОТЕЧНИЙ МОЛИТОВНИЙ СНІДАНОК
«СВІТЛО МОЛИТВИ ЄДНАЄ»

Тетяна КУЗІЛОВА

в.о. завідувача
всеукраїнського тренінгового центру
Національної бібліотеки України
для дітей

УКРАЇНСЬКА КНИЖКА НЕ МАЄ КОРДОНІВ

МІЖНАРОДНА ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ

*Ч*и думали українці колись, що доведеться залишити власну домівку і шукати прихистку від війни у далеких країнах?! Чи сподівалися ми обирати, що важливіше: безпека дітей чи їхня адаптація до нових умов життя? І хоча точну кількість дітей, які виїхали з України після 24 лютого 2022 року, не встановлено, за наявними статистичними даними відомо, що на початок 2025 року за межами України перебувало майже 1,1 мільйона українських дітей (без урахування територій росії та білорусі) – а це складає майже 15% усього дитячого населення України. З 24 лютого 2022 року понад 850 тисяч українських учнів інтегровані у шкільні системи країн Європейського Союзу. І ми вдячні усім державам, які гарантували українцям такий же доступ до освіти, як і власним громадянам.

З квітня 2022 року під патронатом першої леді Олени Зеленської за підтримки Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Міністерства закордонних справ України, зусиллями українських видавців та небайдужих людей з усього світу реалізується проект «Книжки без кордонів», завдяки якому книжки українською мовою стали доступними в країнах, які прийняли найбільшу кількість українських дітей.

Суттєвий внесок у реалізацію цього проекту зробили бібліотеки та національні секції Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги IBBY.

На початку обговорення виступила Алла **ГОРДІЄНКО**, генеральний директор Національної бібліотеки України для дітей, президент Національної секції міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IBBY), президент ГО «Українська асоціація працівників бібліотек для дітей».

Вона акцентувала увагу на важливості читання в житті дитини, особливо в умовах війни та вимушеної міграції, адже читання стає дієвим інструментом психологічної стабілізації для дітей, які пережили стрес, втрату звичного середовища або родинного кола і часто не можуть висловити свої емоції словами, – книга стає для них безпечним простором, де можна впізнати себе, прожити емоції через героїв, знайти розраду й підтримку.

Алла Іванівна підкреслила, що читання сприяє розвитку критичного мислення, емоційного інтелекту та емпатії, що є важливим для адаптації дітей у новому середовищі. Особливо наголосила на ролі книжки у формуванні національної ідентичності: читання українською мовою дозволяє зберігати зв'язок із культурою, історією, мовою – навіть тоді, коли дитина перебуває далеко від Батьківщини. Водночас вона зауважила, що читання мовою країни тимчасового перебування також є необхідним кроком для інтеграції, спрощує спілкування, зниження бар'єру страху перед новою мовою. Через дитячу книжку з її візуальністю, простою лексикою, короткими реченнями дитина легше входить у нове мовне середовище та пізнає звичаї, цінності й ментальність нової спільноти.

Також підкреслила, що підтримка читання у друкованому, цифровому чи іншому форматі є ключовим чинником збереження мовної, культурної та емоційної єдності дітей, які сьогодні вимушено перебувають далеко від рідного дому.

Ці важливі виклики стали поштовхом для Української секції IBBY, Національної бібліотеки України для дітей та ГО «Українська асоціація працівників бібліотек для дітей» до організації **Міжнародної панельної дискусії «Читання як чинник формування особистості дітей, які вимушено адаптуються до нових умов життя»**. Захід відбувся 25 квітня й зібрав фахівців з різних країн, аби спільно обговорити роль читання у підтримці дітей у часи випробувань.

З діяльністю національних секцій IBBY **Республіки Молдова та Швеції**, що спрямована на підтримку українських дітей за кордоном, поширення української літератури серед бібліотек у містах їхнього перебування, познайомили **Євгенія БЕЖАН**, президент Національної секції IBBY Республіки Молдова, генеральний директор Національної дитячої бібліотеки ім. Іона Крянге; **Маргарета УЛЛСТРОМ**, **Пія КРОНХОЛМ** та **Біргітта АЛМ**, члени Національної секції IBBY Швеції. Учасники фахового зібрання дізналися про діяльність цих секцій з підтримки України та українських бібліотек, а також бібліотечні практики на допомогу соціалізації дітей-ВПО, численні бібліотечні програми та проекти, які вже четвертий рік реалізуються в країнах, з метою не лише психологічної підтримки, а й промоції дитячої книги та залучення дітей до читання. Цікавим був і досвід колег з **Польщі та Румунії**. **Мачей СУХМЕЛЬ**, керівник бібліотеки-філії для дорослих та молоді № 102 Публічної бібліотеки ім. Яна Твардовського у Варшаві (Польща), розповів про проект, метою якого є залучення до читання саме хлопців, адже їх виявилось зацікавити складніше, ніж дівчаток. А **Меланія Луана БУТНАРІУ**, бібліотекар Центру передового досвіду для дітей та молоді Повітової бібліотеки ім. Джорджа Баріціу (м. Брашов), презентувала проект «Дружба на мотузці», який захопив Румунію, Республіку Молдова, а також досяг Франції, Німеччини та Нової Зеландії, об'єднавши понад 30 тисяч учасників та майже 500 партнерів.

Важливе питання, яке порушувалося учасниками дискусії, – це **потреба в соціалізації та міжкультурній взаємодії українських дітей за кордоном**. У своєму виступі «Проект «I Want to Speak Ukrainian»: соціалізація та адаптація українських дітей в Ірландії» **Тетяна КАЧАК**, професор кафедри фахових методик і технологій початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, навила приклади освітніх курсів, діяльність яких націлено саме на повторення української мови в іншому мовному середовищі.

Попри значну різницю в часі до дискусії долучилася **Дарія МУРАКАМІ** — засновниця Української бібліотеки в токійському районі Шібуя (Японія). Вона розповіла **про досвід створення українських бібліотек у Токіо**, зокрема про перші спроби, що розпочалися у 2014 році, після початку воєнних дій на Донеччині. Тоді в столиці Японії почали з'являтися центри підтримки українців і завдяки ініціативі Дарії вдалося відкрити невелику українську бібліотеку в одному з таких центрів. Заклад погодився покрити витрати на закупівлю ста українських книжок, однак із обмеженням: доступ до книг мали лише діти з родин, які офіційно отримали статус біженців. Це позбавило можливості користування бібліотекою тих, хто прибув до Японії після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році. Саме тоді виникла ідея створити нову бібліотеку української книги – відкриту для всіх: і для новоприбулих українців, і для тих, хто давно мешкає в Японії, а також для місцевих мешканців. Реалізувати цей задум допоміг Центр підтримки у Шібуя – мистецькому районі Токіо, який із розумінням поставився до потреб української громади та виділив приміщення для бібліотеки.

Неоціненну підтримку надала ІТ-компанія, яка придбала 100 українських книжок у «Видавництва Старого Лева». Ще 50 книг передала сама Дарія МУРАКАМІ – частину придбала власним коштом, інші надійшли від небаждужих українців.

Сьогодні постійними читачами бібліотеки є майже 500 українських дітей, які внаслідок війни опинилися в Японії. Для них регулярно проводяться онлайн-зустрічі з українськими письменниками, а також творчі заходи, присвячені українській книзі, мистецтву й історії.

Про **ефективну комунікацію українських організацій з метою поширення соціально-культурного досвіду на шляху до збереження національної ідентичності дітей за кордоном** йшлося у виступі **Тетяни РЕПЕДЕ**, віцепрезидента благодійного фонду «Здорове дитинство без меж», діяльність якого тісно пов'язано з українськими школами, відкритими в Європі для підтримки юних українців. Саме збереження української мови, культури та традицій серед дітей, які навчаються за кордоном, стало основним завданням Міжнародної української школи, яка з початком повномасштабного вторгнення в 2022 році стала справжнім освітнім прихистком для тисяч українських дітей, забезпечуючи безперервність навчання для учнів, які перебувають за кордоном, на тимчасово окупованих територіях або у регіонах, що постраждали від бойових дій. Директор ліцею **Людмила ВІНОГРАДОВА** розповіла про цей освітній заклад, який робить якісну українську освіту доступною для дітей у будь-якій точці світу.

Як навчаються сьогодні українці в Німеччині та які щоденні виклики доводиться їм долати, розповіла **Олена АКИМЕНКО**, директор Нової української школи у німецькому Дармштадті. Школа функціонує за значної підтримки мера міста Дармштадт Барбари Акденіз, а також міської організації «Асоціація захисту дітей». Пані Олена розповідала про пріоритети культурного та мистецького виховання дітей, про українську культуру у вигнанні, про виклики еміграційного життя та збереження української ідентичності.

Про діяльність інституції української культурної дипломатії в Словаччині розповіла **Людмила ВЕРБИЦЬКА** – засновниця громадської організації «Українсько-Словацька Ініціатива» та керівниця Українського інституту в Братиславі. Вона поділилася досвідом і баченням ключових викликів у розвитку українсько-словацької співпраці. З початку війни 2014 року в Братиславі почали виникати громадські ініціативи, організації та платформи, які не лише надавали гуманітарну допомогу, а й активно відстоювали інтереси України на публічному та дипломатичному рівнях. Проте системна робота у сфері культурної дипломатії стала можливою лише після початку повномасштабного вторгнення – саме тоді за підтримки Посольства України та міжнародних донорів було створено Український інститут у Братиславі.

Сьогодні в Словаччині перебуває майже 30 тисяч українських дітей. Для них відкрито секції освіти, творчості та дозвілля, створено спеціальні зони для занять із дітьми та ігрові майданчики для дошкільнят. Проблема збереження української мови, культури й традицій серед дітей, які нині тимчасово проживають за кордоном, потребує серйозної уваги як з боку держави, так і кожного, хто усвідомлює наслідки війни для змушених залишити свої домівки та Батьківщину.

Тему сепарації, сегрегації та адаптації дітей у сучасній українській книжці для дітей і підлітків розкрила **Наталія МАРЧЕНКО**, бібліограф сектору наукового бібліографування Центру дослідження книги та читання НБУ для дітей, книгознавець, біографіст, літературний критик, яка наголосила, що сучасна українська книга, у тому числі для дітей, не стоїть осторонь проблем, які переживає суспільство. Тому у фокусі тем книг для дітей різного віку також відображено війну та вимушену еміграцію, до якої в якості порятунку вдалися тисячі українських родин. Автори сучасних книг для дітей мають на меті не ретравматизувати читачів, а через ситуації, в яких опиняються герої, допомогти відрефлексувати травматичний досвід та набуті навичок адаптації у нових умовах життя.

Крім зарубіжного досвіду учасники дискусії мали нагоду познайомитися з досвідом українських колег, який представили фахівці спеціалізованих обласних бібліотек. **Вікторія КРАВЧИНА**, провідний бібліотекар відділу інформаційних технологій та електронних ресурсів Вінницької обласної бібліотеки для дітей та юнацтва ім. І. Франка, презентувала спільну координаційну платформу бібліотек Вінниччини, створену як інструмент підтрим-

ки та реінтеграції дітей і молоді в умовах соціальних і гуманітарних викликів, спричинених війною. Цікавим для подальшого використання у бібліотеках був лінгвотерапевтичний досвід проведення літературно-мистецького подіуму «Наші» та робота дитячої літературної студії «Ясниця», яким поділилася **Аліна ШЕВЧЕНКО**, бібліотекар відділу підліткового читання Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка. А письменниця та провідний бібліотекар відділу обслуговування дітей середнього та старшого шкільного віку КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» Рівненської обласної ради **Євгенія ПІРОГ** у своєму виступі наголосила на важливості читання як інструменту розвитку, підтримки та соціалізації дітей, особливо в умовах воєнного часу, та познайомила з авторськими проектами, що діють у бібліотеці.

На завершення фахового зібрання Алла ГОРДІЄНКО подякувала іноземним колегам за допомогу Україні, за підтримку дітей, які вимушено залишили країну у найтяжчий історичний період, за створення українських бібліотек та культурних осередків у країнах, де перебувають українці. Адже тим, хто перебуває сьогодні далеко від рідної домівки, важливо відчувати підтримку.

Марія ЛЕНАРТОВИЧ

завідувач
організаційно-методичного відділу
Волинської обласної бібліотеки
для дітей

ГРАНІ ТАЛАНТІВ ЧИТАЧІВ

КОНКУРСИ ТА ВІКТОРИНИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Обласні творчі конкурси та вікторини, які проводилися Волинською обласною бібліотекою для дітей протягом останнього десятиріччя, охоплюють широкий спектр тем і жанрів, що дозволило дітям виражати свою фантазію, розвивати творчі здібності та демонструвати літературні таланти. Допомогали їм у цьому працівники бібліотек – від найменшої сільської, яка обслуговує дітей, до Волинської обласної бібліотеки для дітей. Саме вони відкривають читачам привабливий світ книги, літературного слова, творчості – світ прекрасного, неосяжного, що кличе в безкраї простори. Такі акції значною мірою сприяють залученню користувачів до творчості, вихованню любові до поетичного слова, поживленню роботи бібліотек. Участь у конкурсах допомагає дітям проявити свої таланти, розвинути власні природні здібності, аби захоплення рідним словом, його красою і силою стало доброю підмогою у виборі головної справи свого життя.

Доброю традицією у Волинській обласній бібліотеці для дітей є проведення **обласного літературного конкурсу «Думи і мрії»** на кращий власний поетичний чи прозовий твір серед читачів-учнів 1-11 класів. Започаткований 1993 року з метою залучення дітей до творчості, активізації роботи літературних гуртків, клубів юних любителів художнього слова при бібліотеках, школах, центрах дитячої творчості та учнівської молоді, формування у підростаючого покоління любові до України та рідної мови. Старт конкурсу дала **акція з підтримки і розвитку молодих талантів Волині «Обдарованість»**.

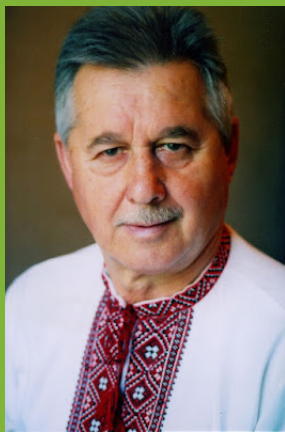
Спільною постановою управління культури, управління освіти, управління у справах молоді та спорту облдержадміністрації, Волинської організації Спілки письменників України, обласного відділення Українського фонду культури конкурс проходив до 2008 року, а відтоді і донині – за підтримки управління культури, з питань релігій та національностей облдержадміністрації. Конкурс проводиться один раз на два роки у трьох вікових категоріях: читачі – учні 1-4, 5-9 та 10-11 класів.

До 2005 року переможці конкурсу за три перші місця нагороджувалися грамотами та путівками до Міжнародного дитячого центру «Артек», а з 2006 року – грамотами та цінними подарунками.

Не одне покоління волинян виросло за роки конкурсу, переходячи з категорії наймолодших до старших. Його учасники здобувають різні професії та любов до книги та поетичного слова несуть усе своє життя.

Переможцями конкурсу свого часу були **Олена Пашук**, **Софія Стасюк**, **Вікторія Литвак**, **Юлія Хвас**, **Наталія Шульська** – нині вже члени Національної спілки письменників України, автори книжок, лауреати престижних премій; поет **Анатолій Мілецький**, журналістка **Оленка Кузьмич** та багато інших. Приємно відзначити, що діти учасників попередніх років активно переймають естафету батьків та неодноразово беруть участь у конкурсі.

Василь ГЕЙ – відомий волинський поет, прозаїк, публіцист, літературний критик, краєзнавець.

Першим головою журі був відомий волинський письменник **Василь Гей**, який висвітлював свої враження від проб пера юних поетів-початківців на сторінках місцевої газети «Молода Волинь», в якій публікувалися і роботи переможців.

Згодом твори юних авторів Волині друкували газети «Народна Трибуна», «Луцький замок», «Віче». Видано збірки «Сходи»¹, «Таємнича неба»² та «Акорди березня»³.

З 2008 року **обласний літературний конкурс «Думи і мрії»** на кращий власний поетичний чи прозовий твір серед читачів-учнів 1-11 класів очолює відома письменниця, членкиня Національної спілки письменників України, заслужена журналістка України, лауреатка премії Кабінету Міністрів України імені Лесі Українки та інших престижних літературних премій **Надія Гуменюк**.

Надія Павлівна ГУМЕНЮК – українська поетеса, прозаїк, публіцист

¹ Видавництво «Надстир'я», 1994; ² Видавництво «Волинська обласна друкарня», 2001; ³ Видавництво «Терен», 2014

Волинь – не тільки край казкової краси, але й талановитих казкарів. Це засвідчує **обласний конкурс юних казкарів, творців улюбленого жанру дівтори «Казку складаю сам»**. Започаткований він ще у 1994 році управлінням культури та управлінням освіти облдержадміністрації з метою підвищення творчої активності, виявлення молодих літературних обдарувань, підтримки та розвитку юних талантів.

Про що тільки не пишуть і куди тільки не спрямовують свою творчу уяву учасники конкурсу: мандрують в минуле, зазирають у майбутнє, подорожують царством живої і неживої природи, описують дивовижні пригоди звірів і птахів, пишуть казки про граматичні та дорожні знаки, добро, щастя, принцес та принців. Свої творчі роботи вони доповнюють малюнками, поробками та цікавими виробами, виготовленими власноруч.

Визначають переможців члени журі конкурсу – письменники волинського краю. За роки існування це були **■Василь Гей, ■Іван Чернецький, ■Йосип Струцюк, ■Ніна Горик, ■Олена Криштальська**. Декілька останніх років оцінюють творчі роботи дітей **■Надія Гуменюк, ■Ната Граніч, ■Ольга Ляснюк**. Вони уважно читають кожну роботу, звертаючи увагу на деталі, стиль подачі та здатність автора передати свої емоції

або ідеї, аналізують, не пропускаючи жодної іскорки дитячого таланту.

За період існування конкурсу в ньому взяли участь 1854 конкурсанти. Лише нинішнього року, незважаючи на воєнний стан, у конкурсі взяло участь 76 юних казкарів Волині, 13 з яких удостоєні призових місць та заохочувальних відзнак – грамот управління культури з питань релігій та національностей облдержадміністрації та цінних подарунків. Кращі роботи учасників конкурсу опубліковано у збірці дитячої творчості «Казка рідного краю» (1996).

Свято нагородження переможців **обласних конкурсів – літературного «Думи і мрії»** та юних казкарів **«Казку складаю сам»** традиційно проходить під час Всеукраїнського тижня дитячого читання на Волині. З маленьких сіл, селищ, містечок та міст поспішали діти в обласну бібліотеку для дітей, аби не лише отримати нагороди та подарунки, а й познайомитися, зустрітися з давніми друзями, поспілкуватися з улюбленими письменниками, яких запрошували на свято.

На жаль, події останніх років унеможливили проведення таких масштабних свят – нагородження перейшло у формат онлайн-зустрічей, а відзнаки, призи учасники отримують поштою.

Дитячі бібліотеки працюють в час, коли кожен день – це урок мужності, відваги і глибокої вдячності тим, хто бореться за наше мирне майбутнє, відстоює право на територіальну цілісність та суверенітет, хто зі зброєю в руках захищає Україну від ворогів. Саме тому багато творчих конкурсів проводиться з метою формування у підростаючого покоління почуття патріотизму, поваги і любові до своєї країни, виховання шанобливого ставлення до захисників і захисниць України, підтримки творчих здібностей дітей, надання можливості для розвитку їх інтелектуального потенціалу, розкриття власних думок і світобачення.

Протягом 2015-2023 років проведено обласні конкурси:

- есе «Україна у моєму серці»;
- дитячої творчості «Герої серед нас» серед учнів 1-11 класів;
- «Я дякую, солдате, за життя, дитинство та щасливе майбуття» серед читачів-учнів 1-10 класів.

Ці конкурси засвідчують вдячність, шану і любов до наших захисників, є голосом дітей, які через творчість передали те, що інколи важко висловити словами. Малюнки, літературні твори та обереги стали способом вираження найглибших почуттів: від вдячності до надії на краще майбутнє, яке можливе завдяки героям, які щодня стоять на захисті України. Учасники, незважаючи на свій юний вік, продемонстрували зрілість і глибину розуміння того, як важливо зберегти мир і свободу.

Обласний конкурс есе «Україна у моєму серці» серед учнів 1-11 класів проводився у межах обласної Програми вшанування героїв Небесної сотні та АТО спільно з Волинським обласним відділенням Української бібліотечної асоціації. Цей конкурс став майданчиком для молодих літераторів, які ділилися своїми думками, почуттями та мріями щодо рідної Батьківщини, роздумами про минуле, сьогодення та майбутнє нашої країни, про її традиції, культуру, боротьбу і перемогу, передавали слова вдячності героям. І хай ці слова звучать як тихі, але вперті хвилі, що продовжують нести послання миру та любові до рідної землі.

Конкурс дитячої творчості «Я дякую, солдате, за життя, дитинство та щасливе майбуття» об'єднав дітей із різних куточків області та надав кожному можливість стати частиною великої родини, яка підтримує наших воїнів. Усі конкурсні роботи – малюнки, обереги, листи вдячності передані захисникам та захисницям України через БО «БФ Старе місто Луцьк», з яким співпрацює Волинська обласна бібліотека для дітей.

Виховання патріотизму у дитини починається з любові до своєї малої батьківщини – села, міста, в якому народилися, і звідки бере початок коріння нашого роду, через вивчення історії рідного краю, сім'ї, вшанування пам'яті предків, культурної спадщини народу. Саме це формує поняття «малої батьківщини», а вже пізніше приходить усвідомлення себе сином чи донькою великої Батьківщини – України, гордості за її славне минуле і розуміння того, що треба навчатися, працювати задля її майбутнього. Для поглиблення знань користувачів бібліотеки з історії Волинської області, її літературної спадщини та сьогодення, звичаїв та обрядів Волині, виховання любові до рідного краю, бережного ставлення до природи, пам'яток історії та архітектури проводяться конкурси краєзнавчого спрямування.

До 75-річчя створення Волинської області у 2015 році проведено **обласний онлайн-конкурс «Найкращий куточок Волині»**, мета якого – залучення школярів до вивчення краєзнавства, виховання почуття патріотизму, любові до рідної землі, популяризації інформації про волинський край.

До ювілейних дат відомої письменниці **Олени Пчілки**, яка залишила глибокий слід у культурній спадщині нашого народу, а твори були і є важливими не лише для розвитку української поезії, а й для національної свідомості, патріотичного виховання, любові до рідної землі, мови та культури проведено **обласні літературно-мистецькі вікторини: «Душею журавліла до Волині» (2019) та «Думки-мережанки» (2024)**. Загалом у вікторинах взяло участь понад 300 дітей з усіх куточків Волині, адже творчість Олени Пчілки залишається надзвичайно актуальною для молодого покоління.

«Яке обличчя у війни?» – спитаєте ви. Я десь чула, що не жіноче. Дозвольте заперечити, бо війна для мене має саме жіноче обличчя. Це згорьоване лице моєї мами, стривожене сестри, злякане моє і ще тисячі скорботних жіночих облич, які віддали своїх чоловіків, синів, братів, наречених війні...

Так розпочинає свій твір четвертокласниця, переможниця конкурсу дитячої творчості «Герої серед нас». Адже це був не просто конкурс, а можливість для кожного відкрити для себе героя у своєму оточенні, заклик пам'ятати про всіх героїв і творити світ, гідний їхніх подвигів.

Активно проявляють себе користувачі дитячих книгозбірень Волині в обласних літературних вікторинах та конкурсах, які проводяться до ювілейних дат від дня народження письменників та з метою популяризації творів класиків української літератури.

Однією з найяскравіших і найвпливовіших історій української літератури є постать **■Лесі Українки**. Її ідеї та твори продовжують надихати і сьогодні, вони є прикладом мужності, стійкості духу, взірцем того, як мистецтво може впливати на розвиток національної свідомості та змінювати суспільство. **З нагоди 150-річчя від дня народження письменниці** для читачів-учнів 1-9 класів проведено **обласну літературну вікторину «Лесю, Лесю, легендо вічна»**, завдання якої – виховання любові до художнього слова, поваги до видатної постаті геніальної письменниці, дослідження її творчості через поглиблене вивчення творів.

Назавжди залишиться у серцях волинян ім'я талановитого прозаїка, поета, публіциста, критика, краєзнавця, правдолюба, людини, закоханої у рідну землю – письменника **■Василя Гея**. Його любов до України та мови була щирою та непідкупною, а черпав її з рідного Полісся, звідки бере початок його художнє слово та натхнення. Досліджували творчість письменника читачі-учні 5-11 класів під час проведення **обласної літературної вікторини «Я чую подих рідного Полісся»**, присвяченої **80-річчю від дня народження ■Василя Гея** (2022).

Продовжить традицію вивчення історії рідного краю, зацікавить конкурсанти глибше досліджувати минуле своєї рідної землі, місцеві пам'ятки, обряди, звичаї, традиції та історичну спадщину **обласний творчий конкурс «Код рідного краю: історія, люди, традиції»**, який проводитиметься Волинською обласною бібліотекою для дітей у 2025 році.

Втіленню на практиці норм Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» сприяли **обласні онлайн-конкурси**:

- літературно-мистецький «О, мово моя – співоча душа України»;
- поетичний «Ода рідному слову».

Такі конкурси є надзвичайно важливим чинником для формування та збереження національної ідентичності – творчі діти Волині пропагували красу, мелодійність і душевну силу української мови, адже у світі, де слова мають неймовірну силу, мова не просто засіб комунікації, а душа нації. Конкурси були не лише майданчиком для вираження творчих ідей, а й справжнім святом поезії. Для декламування конкурсанти обирали вірші як класиків, так і сучасних авторів – найчастіше це були твори **■Миколи Лотоцького**, **■Дмитра Білоуса**, **■Сидора Воробкевича**, **■Оксани Забуж-**

ко, **■Надії Красоткіної**, **■Людмили Галінської** та інших. Учасники проявляли себе у номінаціях: «Відеоролик» (учні 1-4 та 5-7 класів) – створювали короткі відео, в яких декламували поезії відомих українських поетів. Роботи у номінації «Відеопрезентація» (для учнів 8-10 класів) розкрили тему української мови та її значення в культурі України через різноманітні мультимедійні елементи. Конкурси проходили в онлайн-форматі, що дозволило кожному бажаючому долучитися до участі без обмежень у часі та просторі. Відео, записані на власних пристроях, та роботи, представлені через платформу соціальної мережі «Фейсбук», стали справжнім відкриттям для глядачів і дозволило їхнім роботам гучно зазвучати на всю Україну. Це стало своєрідним цифровим фестивалем, де кожен виразив свою любов до рідної мови, а віртуальні екрани стали сценами для втілення творчих мрій. Учасники також боролися за приз глядацьких симпатій, який визначався найбільшим числом вподобайок протягом доби з моменту публікації конкурсної роботи на офіційній сторінці Волинської обласної бібліотеки для дітей у фейсбук.

До складу журі конкурсів входять письменники, митці, журналісти, представники культурних та освітніх установ, що забезпечують різнобічну оцінку творчих робіт. Приємним сюрпризом стали подарунки до спеціальних відзнак від членів журі обласного поетичного конкурсу «Ода рідному слову»: книги з автографом від волинської письменниці **■Надії Ковальчук** та запрошення на виставу Волинського академічного обласного театру ляльок від в.о. директора Волинського академічного обласного театру ляльок, викладача Волинського фахового коледжу культури і мистецтв ім. І.Ф. Стравінського **Вадима ХАЇНСЬКОГО**.

До 200 та 210-річчя від дня народження ■Тараса Шевченка – Генія і Пророка, який став символом України, незламною постаттю на шляху до волі були проведені **літературно-мистецькі вікторини**, які сприяли формуванню національної самосвідомості юних українців:

- «Я на сторожі коло їх поставлю слово» (2014);
- «Кобзарєва зоря» (2024).

З нагоди 90-річного ювілею видатної поетеси сучасності ■Ліни Костенко, діти взяли участь в **обласній літературній вікторині «Поетеса української епохи»** (2020). Вікторина спонукала не лише до більш глибокого занурення у світ творчості **■Ліни Костенко**, а й дозволила молодому поколінню ознайомитися з багатогранним світом її поезії, стала чудовим способом поглибити знання про творчість видатної письменниці, яка є символом української літературної епохи. Конкурсні роботи учасники доповнювали малюнками, кросвордами, вишивками, поробками з різноманітних матеріалів.

З нагоди відзначення 225-річчя від часу видання поеми **■Івана Котляревського «Енеїда»** проведено обласний **онлайн-конкурс читців «Чудово звучить Котляревського слово»** для читачів-учнів 8-11 класів (2023). Декламатори вражали своєю емоційністю та впевненістю, дивували глибиною виконання, оригінальністю підходу до текстів Івана Котляревського та вмінням передати всю красу і глибину словесного мистецтва великого письменника. Особливу увагу привертали учасники, які поєднували читання з творчими елементами: декораціями, костюмованими образами, музичним супроводом, що зробило відео більш виразними і цікавими. Конкурсанти продемонстрували не лише артистизм, а й глибоке розуміння контексту творів І. Котляревського.

Справжньою подорожжю у світ креативності та уяви став **обласний творчий конкурс «Бібліотека моєї мрії»** (2017), який проходив з метою підтримки іміджу сучасної бібліотеки, розвитку творчих здібностей дітей та формування шанобливого ставлення до книги як джерела знань і натхнення. Кожен учасник мав змогу уявити бібліотеку майбутнього, яка поєднуватиме магію книг і сучасні технології. Цей конкурс дозволив дітям виразити своє ставлення до книги та бібліотекаря, вразити фантазією, якій не було меж. Адже на конкурс були представлені міжгалактичні бібліотеки, бібліотеки-казкові замки, багаторівневі – із зонами відпочинку та релаксації та багато інших. Конкурс «Бібліотека моєї мрії» проводився у трьох вікових категоріях (читачі-учні 1-4, 5-9, 10-11 класів) та у трьох захоплюючих номінаціях: літературній (проза, поезія, публіцистика), творчій (малюнок, поробка, вишивка, інсталяція), мультимедійній (слайд, відеопрезентація).

Слід відмітити, що усі обласні конкурси, вікторини проводяться за сприяння та фінансової підтримки управління культури, з питань релігій та національностей облдержадміністрації, Волинського обласного відділення Української бібліотечної асоціації, що дає змогу переможцям отримати відзнаки та цінні подарунки.

Варто зазначити, що читачі дитячих бібліотек Волині також беруть активну участь у всеукраїнських конкурсах, організованих Національною бібліотекою України для дітей.

Діти Волині вже кілька років поспіль є переможцями літературного конкурсу «Творчі канікули», «Лідер читання», Всеукраїнського екологічного конкурсу дитячого малюнка «Майбутнє планети у наших руках!» (2021, 2022, 2023, 2024).

Завдяки активності, креативності, наполегливості читачі бібліотек з усіх куточків Волині здобули перемогу у Всеукраїнському конкурсі дитячої творчості «Незалежна і єдина – моя Україна!» до 30-річчя Незалежності України (2021), конкурсі читців поезії «Стукіт серця Петефі на берегах Дніпра» з нагоди 200-річчя від дня народження національного угорського поета **■Шандора Петефі** (2023), II онлайн-конкурсі із правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих» (2023), конкурсі дитячого малюнка «Зелене відновлення України: дитячий погляд» (2024), а також конкурсі малюнків «Іссик-Куль – колискова моя: природа у творчості Чингіза Айтматова» до 95-річчя від дня народження киргизького письменника **■Чингіза Айтматова** (2024).

Проведення таких масштабних акцій, як обласні конкурси та вікторини, обласних етапів Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів є одним із важливих засобів формування іміджу установи, популяризації її послуг серед громади та залучення нових користувачів. Такі заходи дозволяють залучати до читання, творчості, активності тисячі креативних і талановитих юних волинян, сприяють вихованню гідності, підвищенню самооцінки, надихають на самовираження, допомагають їм вирости справжніми громадянами своєї країни. Вони стають важливими етапами на шляху до становлення національно свідомої особистості, розвиваючи любов до рідної землі та усвідомлення своїх коренів, виховуючи почуття національної гідності та патріотизму, бажання стати гідними громадянами України.

Лариса КАЗАКОВА

заступник директора
з наукової роботи
КЗ «Чернігівська обласна бібліотека
для дітей»

ПІДТРИМКА ЗАХИСНИКІВ ТА ЇХНІХ РОДИН ВІД МЕМОРАНДУМІВ ДО РЕАЛЬНИХ ДІЙ

У вирі воєнних реалій Чернігівська обласна бібліотека для дітей трансформувала свою діяльність, ставши потужним центром підтримки захисників України, ветеранів війни та їхніх родин. Ключовим елементом цієї роботи стало усвідомлене прагнення до співпраці через підписання низки стратегічних меморандумів з ключовими організаціями, що опікуються питаннями підтримки ветеранів та їхніх родин. Ці угоди стали дорожньою картою для системної та всебічної допомоги тим, хто цього найбільше потребує.

Першим знаковим кроком у системній підтримці захисників та їхніх родин стало укладання **меморандуму про співпрацю з Чернігівським обласним центром ветеранів війни**.

Цей документ заклав міцний фундамент для розбудови довгострокового партнерства, спрямованого на забезпечення ветеранів доступом до широкого спектру життєво важливих ресурсів. Бібліотека взяла на себе чітке зобов'язання стати надійним партнером у непростому процесі їхньої фізичної та психологічної реабілітації, сприяти успішній реінтеграції в мирне життя громади, допомагати повернутися до активної соціальної діяльності, знайти нові інтереси та відновити втрачені зв'язки.

Наступним стратегічно важливим кроком на шляху до підтримки захисників та їхніх близьких стало об'єднання зусиль з **громадською організацією Ветеранський простір «Серцевір»**. Підписання **меморандуму про співпрацю** з нею стало якісно новим етапом у діяльності бібліотеки, значно розширивши сферу її впливу та дозволивши охопити потреби ширшого кола осіб, які постраждали від російської агресії. Це партнерство виявилось особливо цінним у контексті підтримки не лише самих ветеранів, які потребують комплексної допомоги у процесі реабілітації та адаптації до мирного життя, але й їхніх родин, які також несуть на собі важкий тягар війни. Особливу увагу у межах цієї співпраці приділили дітям військовослужбовців, які часто є найбільш вразливою категорією в умовах триваючого конфлікту, яка потребує особливої уваги, психологічної підтримки та можливостей для нормального розвитку.

Активна співпраця з **реабілітаційним центром RECOVERY** стала важливим елементом стратегії, спрямованим на безпосередню підтримку тих, хто потребує відновлення фізичних та душевних сил. Бібліотека прагне стати не лише символом знань та культури, але й надійним осередком допомоги, натхнення та єднання для тих, хто віддав своє здоров'я за нашу свободу, наближаючи спільну перемогу та відновлення мирного життя.

Реалізація стратегічних домовленостей, закріплених у підписаних меморандумах, є потужним імпульсом для розгортання широкого спектру конкретних заходів та проєктів, які адресно відповідають на різноманітні потреби захисників України та їхніх родин.

Одним із перших і надзвичайно важливих напрямів цієї роботи став міжпоколіннєвий діалог та обмін досвідом. Спільними зусиллями з Чернігівським обласним центром ветеранів війни успішно проведено знаковий захід **«Зустрічі поколінь: ветерани розповідають про війну дітям»**.

Ця ініціатива створила надзвичайно цінний простір для відвертого та щирого спілкування між тими, хто безпосередньо зіткнувся з жахливістю війни, та молодим поколінням українців, які формують своє уявлення про події сьогодення. Ветеранські розповіді, сповнені особистих переживань, болю втрат, але водночас і незламної мужності та віри в перемогу, стали потужним інструментом для виховання патріотизму серед молоді. Діти мали змогу з перших вуст почути правдиві історії про війну, героїзм та самопожертву захисників. Такі зустрічі сприяли формуванню глибокої поваги до подвигів та усвідомленню цінності миру.

У тісній співпраці з громадською організацією «Серцевір» Чернігівська обласна бібліотека для дітей провела зворушливий та глибоко емоційний **літературно-музичний захід під назвою «Єднаємо серця»**. Ця ініціатива стала яскравим прикладом синергії творчих зусиль бібліотекарів, талановитих артистів **чернігівського театру пісні «Забава»** та **чарівної співачки Світлани ВЕРТЕБНОЇ**, чий проникливий голос здатний торкнутися найпотаємніших струн душі. Завдяки об'єднанню різних видів мистецтва, захід перетворився на справжнє свято душі, сповнене щирою теплотою, глибокої вдячності героям-захисникам та взаємної підтримки. Літературні композиції, музичні номери та пісні, сповнені патріотизму та віри в перемогу, створили особливу атмосферу єднання та надії. Виступи допомогли присутнім відволіктися від тривожних реалій та відчувати емоційний підйом.

Ми приділяємо особливу увагу дітям з родин військовослужбовців і розуміємо, наскільки важливо забезпечити їм відчуття стабільності та радості у складний час. Організовуємо різноманітні заходи, які гармонійно поєднують розваги та розвиток. Захоплюючи екскурсії бібліотекою відкривають перед дітьми безмежний світ літератури, стимулюють їхню допитливість та любов до читання. Перегляд яскравих та повчальних лялькових вистав бібліотечного театру «Пізнайко» дарує позитивні емоції та сприяє розвитку уяви.

У тісному партнерстві з ГО Ветеранська спільнота України «Серцевір» успішно реалізується **інноваційна та дієва програма «Емоційне коло з котом Кексом»**. Завдяки використанню ігрових методів, інтерактивних книг, що оживають на екранах гаджетів, та особливо спілкуванню з пухнастим терапевтом котом Кексом – програма допомагає дітям впоратися зі стресом, тривожністю та емоційною напругою, створюючи безпечний та комфортний простір для вираження почуттів.

Чернігівська обласна бібліотека для дітей усвідомлює важливість історичної освіти та формування національної ідентичності і налагодила плідну співпрацю з **Українським інститутом національної пам'яті**, перетворившись на вагомий **центр історичної просвіти для різних категорій населення**. Зустрічі з авторитетним істориком **Сергієм БУТКОМ**, організовані як у затишних стінах бібліотеки, так і безпосередньо у реабілітаційному центрі RECOVERY, стали знаковою подією. Ці змістовні бесіди, присвячені ключовим подіям української історії, викликають невіддільний інтерес серед українських захисників, які проходять складний шлях відновлення. Глибоке розуміння історичного контексту сучасної боротьби допомагає їм усвідомити глибинні корені російської агресії та важливість їхньої місії у захисті суверенітету та територіальної цілісності України. Особливу увагу приділили питанню щодо Криму, воно викликало жваву зацікавленість серед військовослужбовців. Проведення окремої змістовної дискусії дозволило всебічно розглянути історичні, політичні та культурні аспекти цього важливого регіону, розвіяти існуючі міфи та сформувати об'єктивне розуміння його значення для України.

З метою сприяння інтелектуальному розвитку, критичному мисленню та створенню платформи для обміну думками серед ветеранів на базі бібліотеки успішно функціонує **«Клуб документального кіно»**. Підібрані для перегляду документальні стрічки, що висвітлюють важливі, часом трагічні, але завжди героїчні сторінки української історії, стають відправною точкою для глибоких та змістовних дискусій. Однією з найбільш резонансних стала бесіда, присвячена постаті Степана Бандери – складна та контроверсійна історична особистість викликала жваве обговорення. **Проект «Скринька цікавих історій»** є унікальною та особливо чутливою ініціативою Чернігівської обласної бібліотеки для дітей, яка майстерно поєднує мистецтво сторітелінгу із захоплюючими елементами театрального дійства. Його головна мета полягає у створенні безпечного та емпатичного простору, де захисники України та члени їхніх родин можуть знайти можливість висловити свої переживання, спогади та емоції, які часто бувають складними та болісними в умовах війни та її наслідків.

У межах цього проекту використовуються різноманітні методи та підходи. Запрошені театральні педагоги, філологи та психологи допомагають учасникам розкрити свій внутрішній світ через розповіді – особисті історії про війну, втрати, надію, героїзм побратимів, любов до рідних та мрію про мирне майбутнє. Ці історії можуть бути різними за формою – від простих спогадів до розгорнутих оповідей, від поетичних замальовок до драматичних монологів.

Особливою популярністю серед дітей користуються **творчі майстер-класи проєкту «Овва, ну і дива!»**, які несуть у собі частинку української культури та допомагають малечі виразити свої почуття, емоції та фантазії через творчість, а також розвивають дрібну моторику та уяву. Сам процес творчості – від вибору кольорів до складання деталей – дарує відчуття радості та задоволення від власноруч створеного маленького дива. Кожна вдала спроба та отриманий результат підвищують самооцінку дитини та сприяють її емоційному розвантаженню.

Важливим елементом проєкту є інтеграція театрального мистецтва. Учасники навчаються передавати емоції через рухи, жести, міміку, інтонацію голосу, використовуючи елементи акторської майстерності. Це допомагає зробити розповідь більш виразною, емоційно насиченою та такою, що знаходить відгук у слухачів. Іноді історії можуть інсценуватися у вигляді невеликих театральних перформансів, що дає можливість учасникам відчувати себе в ролі оповідача-актора та по-новому поглянути на власні переживання.

Плануючи свою подальшу діяльність у межах стратегічного партнерства, закріпленого підписаними меморандумами, Чернігівська обласна бібліотека для дітей ставить перед собою амбітні та далекоглядні цілі, спрямовані на максимальне задоволення потреб захисників України та їхніх родин.

Одним із ключових пріоритетів залишається **розширення спектру розвивальних та творчих програм для дітей з родин військово-службовців**. Це включатиме нові майстер-класи, інтерактивні ігри, літературні студії та інші формати, спрямовані на розкриття їхнього потенціалу та надання можливості для самовираження.

Не менш важливим напрямом є **активізація мистецьких ініціатив, покликаних підтримувати емоційний стан та сприяти культурному розвитку захисників та їхні родини**. Бібліотека має намір розширити палітру мистецьких заходів – від виставок творчих робіт ветеранів та їхніх дітей до концертів, театральних вистав, літературних читань і зустрічей з митцями. Ці ініціативи стануть важливим інструментом для емоційного розвантаження, натхнення та відновлення душевної рівноваги.

Для забезпечення якісної та фахової підтримки бібліотека планує **залучення нових експертів з різних галузей – психології, соціальної роботи, історії, культури та мистецтва**. Це дозволить значно розширити тематику лекцій, семінарів та круглих столів, спрямованих на підвищення рівня обізнаності захисників та членів їхніх родин з актуальних соціальних, психологічних, історичних та правових питань, і надасть їм необхідні знання та інструменти для адаптації до мирного життя.

Бібліотека усвідомлює важливість міцних родинних зв'язків і працюватиме над **створенням нових форматів сімейних заходів, спрямованих на зміцнення взаєморозуміння, підтримки та організації якісного спільного дозвілля**. Це можуть бути тематичні сімейні клуби, екскурсії, пікніки та інші ініціативи, що сприятимуть проведенню часу разом та створенню позитивних спогадів.

Виховання патріотизму та формування національної ідентичності залишається одним із ключових завдань бібліотеки. У майбутньому планується посилення патріотичного виховання через нові інтерактивні проєкти та заходи, що включатимуть квести, вікторини, історичні реконструкції, зустрічі з цікавими людьми та інші формати, спрямовані на глибоке розуміння історії України, її культурних цінностей та виховання почуття гордості за свою країну.

Розуміючи, що ефективна підтримка потребує об'єднання зусиль, Чернігівська обласна бібліотека для дітей прагне до подальшого **розширення співпраці з іншими громадськими організаціями, волонтерськими ініціативами та державними установами**. Це дозволить залучити додаткові ресурси, обмінюватися досвідом та забезпечити максимально всебічну та ефективну підтримку захисників України та їхніх родин, а також створити справжню мережу допомоги та взаємодії.

Чернігівська обласна бібліотека для дітей розглядає стратегію партнерства, започатковану підписанням меморандумів, як довгострокову та важливу інвестицію в майбутнє України. Бібліотека прагне стати не лише символом знань та культури, але й надійним осередком підтримки, джерелом натхнення та простором єднання для тих, хто віддав своє життя та здоров'я за нашу свободу, наближаючи спільну перемогу.

Леся КОСТЕНКО

завідувач
науково-методичного відділу
Полтавської обласної бібліотеки
для юнацтва ім. Олесь Гончара

ПРАВОВА ОБІЗНАНІСТЬ БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ

МЕТОДИЧНИЙ СЕГМЕНТ

*Д*овідник кваліфікаційних характеристик професій працівників «Культура і мистецтво» для працівників бібліотек містить вимогу про знання ними законодавства у галузі культури загалом і в бібліотечній сфері зокрема.

І професійний стандарт «Бібліотекар», затверджений наказом Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти від 18.03.2025 р., у розділі «Знання» передбачає наявність у працівників бібліотек знань щодо законодавства у бібліотечній сфері. Крім того, працівники бібліотек, як і будь-яких інших установ, мають знати основні юридичні аспекти своїх трудових відносин з роботодавцем. Тому не виникає сумнівів щодо необхідності отримання бібліотечними фахівцями відповідних правових знань як у сфері культури, так і у сфері трудових відносин.

Представляємо **досвід методичної роботи Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Олесь Гончара** (далі – **ПОБЮ**) за останні декілька років у царині правопросвітництва бібліотечних фахівців як нашої бібліотеки, так і бібліотекарів територіальних громад області, для яких ПОБЮ є методичним центром щодо роботи з юнацтвом та молоддю.

Робота науково-методичного відділу щодо правової обізнаності бібліотечних фахівців має комплексний характер і реалізовується за різними напрямками методичної роботи.

Розглянемо їх.

1. Видання методичних матеріалів правового змісту.

Наша видавнича продукція торкається різних аспектів бібліотечної роботи, включаючи й правовий. Зокрема видано:

- інформаційно-методичне дос'є «Організація заходів у бібліотеці до щорічного проведення Всеукраїнського тижня права»;
- методико-правовий кейс «Юридична відповідальність працівників публічних бібліотек: види та випадки застосування»;
- інформаційно-правові матеріали «Реалізація працівниками бібліотек права на щорічні відпустки».

Це авторські розробки завідувача науково-методичного відділу, оскільки окрім бібліотечної освіти вона має ще й вищу юридичну освіту. Підготовлені методичні матеріали містять аналіз та роз'яснення законодавства відповідної тематики, видаються в електронному та паперовому вигляді і розраховані на фахівців публічних бібліотек.

Доступ до повних текстів цих видань є на вебсайті ПОБЮ у рубриці «Видання бібліотеки», підрубрика «Методичні видання», а також на блозі науково-методичного відділу «Бібліопрофі» у рубриці «Методичні видання».

2. Написання та публікація аналітичних статей правової тематики у бібліотечних фахових періодичних виданнях.

У тематиці матеріалів для преси зосереджуємося на юридичній стороні бібліотечної роботи.

Так, в інформаційному віснику «Бібліосвіт»¹ за останні роки опубліковано роз'яснювальні матеріали методиста нашої бібліотеки:

- «Надбавка за особливі умови роботи: юридичні аспекти її виплати працівникам бібліотек»;
- «Правила користування бібліотекою – основний регламентуючий документ щодо обслуговування користувачів»;
- «Матеріальна відповідальність працівників бібліотек крізь призму законодавства»;
- «Реалізація працівниками бібліотек права на щорічні відпустки»;
- «Законодавчі новації-2022 у роботі публічних бібліотек»;
- «Огляд нормативно-правових новацій-2023 та їх вплив на роботу публічних бібліотек»;
- «Державні символи України крізь призму законодавства: що треба знати молоді».

У науково-інформаційному журналі «Бібліотечний форум: історія, теорія і практика» (у рубриці «Законодавче регулювання галузі культури») опубліковано статтю «Бібліотечний пункт: нормативно-правове регулювання і документальне оформлення».

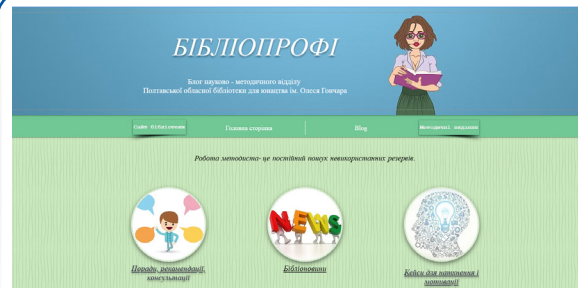
А у науково-практичному журналі «Бібліотека у форматі Д» (у рубриці «Професійне спілкування») розміщено матеріал «Законодавчі новації-2024, що впливають на роботу публічних бібліотек».

¹ Доступ до повних текстів є на вебсайті ПОБЮ у рубриці «Юридична консультація»

3. Підготовка юридичних матеріалів і розміщення їх на блозі науково-методичного відділу «Бібліопрофі».

Науково-методичний відділ бібліотеки веде блог «Бібліопрофі». Частина матеріалів, розміщених на ньому, носить юридичний характер. Ресурс постійно поповнюється новою правовою інформацією.

Так, у рубриці блогу «Бібліоновини» 80 відсотків матеріалів – це інформація про прийняті нові законодавчі акти, пов'язані з роботою бібліотек, зміни до чинних законів щодо бібліотек, затвердження нових державних програм, які варто врахувати у роботі бібліотекарям.

У кожній бібліоновині є активне посилання, за яким можна перейти і ознайомитися з повним текстом нормативного документа.

У рубриці блогу «Поради, рекомендації, консультації» розміщено матеріали: «Особливості спонсорства у бібліотеках»; «Допомога на оздоровлення працівникам бібліотек»; «Нове у трудових відносинах під час війни», де детально аналізується кожне окреме питання з точки зору законодавства.

Рубрика блогу «Нормативно-правові та регламентуючі документи» включає перелік нормативно-правових актів, що регулюють діяльність публічних бібліотек, де кожний документ супроводжується активним посиланням на вебпортал Верховної Ради України, аби віртуальний відвідувач міг ознайомитися з поточною редакцією документа. Також рубрика містить річні огляди нового законодавства, важливого для бібліотекарів, та роз'яснення щодо оформлення грифу затвердження на документах бібліотеки відповідно до вимог ДСТУ.

Ознайомитися з блогом науково-методичного відділу «Бібліопрофі», його рубриками та інформаційним наповненням юридичного спрямування можна за посиланням: <https://metod19pl.wixsite.com/biblioprofi>

4. Публічні виступи консультативно-правового характеру на заходах з підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

Одним із напрямів методичної роботи є проведення заходів з підвищення кваліфікації для бібліотечних фахівців (семінари, тренінги, практикуми тощо), для яких часто готуються виступи правового спрямування.

Так, до семінару-практикуму для публічних бібліотек області «Утвердження української національної та громадянської ідентичності: роль публічних бібліотек» підготовлено виступ «Українська ідентичність у світлі законодавства». А з матеріалом «Законодавство про державні символи України: використовуємо в роботі з юнацтвом» ознайомилися шкільні бібліотекарі області на семінарі-практикумі «Інноваційні активності бібліотеки для юнацької аудиторії: сучасно, цікаво, корисно».

Ми намагаємося «вкраплювати» юридичні елементи у матеріали, які не є суто правовими і висвітлюють певні сторони бібліотечної діяльності. Так, на спільному семінарі із Закарпатською обласною бібліотекою для дітей та юнацтва «Сучасна бібліотека – платформа для патріотично-краєзнавчого виховання дітей та юнацтва» підготовлено матеріал на тему «Бібліотечне краєзнавство: нормативно-правове регулювання та основні компоненти роботи».

Також на семінарі-практикумі Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Є. Маланюка «Бібліотека і молодь – працюємо на майбутнє» і семінарі-профінтенсиві ПОБЮ «Складові успіху бібліотечної роботи з юнацтвом та молоддю: без тиші, сірості та буденності» висвітлено цікавий матеріал «Креативні ідеї для соціокультурного розмаїття у бібліотеці» – йдеться про проєкт «Бібліотечний альянс «Мистецтво і право» (поєднання правових і мистецьких компонентів на бібліотечних соціокультурних заходах).

5. Регулярні періодичні виступи з оглядами нових нормативно-правових актів, які впливають на роботу публічних бібліотек, на робочих круглих столах, нарадах, днях професійного спілкування.

Усі методичні служби бібліотек організовують восени заходи щодо планування роботи на наступний рік. Це робить і науково-методичний відділ нашої бібліотеки.

Організовуємо наради в онлайн- і офлайн-режимах, на яких завжди робимо огляди новацій законодавства, що впливають на роботу бібліотек. Такі огляди відбувалися:

- на методичній ZOOM-консультації «Актуальні питання роботи публічних бібліотек»;
- на методичній онлайн-годині «Актуальні професійні інфокейси», які проводилися для бібліотек ТГ області;
- на круглих столах для фахівців ПОБЮ «Планування: професійний діалог»;
- під час методичних виїздів в бібліотеки ТГ області;
- на днях професійного спілкування «Важливі аспекти бібліотечної діяльності: тримаємо руку на пульсі» та «Публічна бібліотека: час нових підходів».

6. Проведення тематичних методичних занять, пов'язаних із правовими питаннями.

Одним із напрямів роботи методистів є підготовка і проведення методичних занять для бібліотечних працівників, де робиться аналіз законодавчих вимог щодо бібліотечної роботи.

Так, на занятті «Термінологічні та мовні аспекти бібліотечної роботи. Розбір помилок» йшлося про правильне вживання і використання бібліотекарями у своїй роботі термінології, визначеної нормативно-правовими актами – з посиланням на це законодавство. Заняття проводилося як для працівників ПОБЮ, так і бібліотек територіальних громад області, у т.ч. сільських, під час методичних виїздів у бібліотеки громад.

7. Надання усних і письмових методичних консультацій юридичного спрямування.

Ще один напрям методичної роботи бібліотеки – консультування. Запитання, з якими до нас звертаються бібліотекарі територіальних громад області (зазвичай, це керівники чи методисти бібліотек), мають юридичний характер.

Тематика консультацій різноманітна:

- «Правове обґрунтування продажу списаних бібліотечних документів»;
- «Посадові обов'язки юрисконсульта в публічній бібліотеці»;
- «Вимоги законодавства до укладання колективного договору у бібліотеці»;
- «Порядок проведення атестації працівників бібліотеки громади»;
- «Обчислення стажу бібліотечної роботи для нарахування доплати за вислугу років»;
- «Особливості укладання контракту з директором бібліотеки»;
- «Що за законом про авторське право є суспільним надбанням, і який бібліотечний фонд до нього відноситься» тощо.

Правова впевненість бібліотекарів – це ще один крок до стабільної та якісної роботи бібліотек у громадах, а участь науково-методичного відділу в наданні правових консультацій суттєво підсилює здатність фахівців діяти у межах законодавства та відповідати на виклики сьогодення.

Тетяна ТЯНУТОВА

завідувач
відділу обслуговування
дошкільників та учнів 1-4 класів
Чернігівської обласної бібліотеки
для дітей

СТОРІНКИ, ЩО ЛІКУЮТЬ

ДИТЯЧА КНИГА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*М*и живемо у часи, коли слово «війна» стало невід'ємною частиною повсякденності. У цій новій реальності як ніколи важливо підтримувати дітей, допомагати їм зберігати віру в добро, силу слова, тепло людських стосунків. Особливої уваги потребують діти дошкільного та молодшого шкільного віку – ті, хто ще не завжди може усвідомити або вербалізувати свої страхи. Саме книга у цьому віці стає провідником у світ емоцій, джерелом зцілення, внутрішньої опори й стабільності.

Попри виклики воєнного часу, повітряні тривоги та постійний стрес, Чернігівська обласна бібліотека для дітей продовжує виконувати свою місію: підтримує дитяче читання, забезпечує доступ до якісної інформації, надихає освітні та творчі ініціативи, організовує заходи, які допомагають дітям і їхнім родинам знайти психологічну опору, хоча б на мить відволіктися від жорстокої реальності.

З метою підтримки ментального здоров'я та збереження емоційного стану користувачів наша бібліотека веде активну роботу з психологічної допомоги дітям.

Простір для мрій і зцілення.

До Міжнародного дня принцес¹ у бібліотеці створено простір емоційної підтримки – book-зону «Книжковий бал принцес». Це атмосфера чарівної казки, де панували затишок і тепло. Діти не лише гралися і відпочивали, а й знайомилися з книжками про етикет справжніх принцес.

Захід одразу набув популярності серед наших маленьких відвідувачів. Дівчатка перевтілювалися у принцес, хлопчики – у лицарів, проходили урочистий ритуал посвяти. А поряд завжди були символічні «королева» та «вірні лицарі» – бібліотекарі, готові підтримати кожну дитину.

Book-зона перетворилася на простір емоційної регуляції, де дитинство, попри реалії війни, поверталося до свого природного стану – світлого, безпечного й повного уяви.

Ідея проекту надихнула і наших колег у Польщі – бібліотека міста Гнезно успішно адаптувала такий формат у себе. Відтак, ми вирішили розвивати цей напрям далі, створюючи в бібліотеці «куточки спокою», які поєднують читання, гру, відпочинок і психологічне розвантаження.

Бібліотечний кіт Кекс: герой, що заспокоює

У читальному залі для найменших читачів мешкає особливий персонаж – бібліотечний кіт Кекс. Це велика м'яка іграшка, яка стала улюбленцем дітей і повноцінним учасником заходів та відеомандрів.

У віртуальному просторі Кекс читає дітям казки, подорожує Європою, розповідає про історію України. Спеціальний розділ на блозі – «Кіт Кекс читає дітям» – містить аудіоказки, що стали справжньою розрадою у важкі миті. Казки також доступні на SoundCloud та YouTube. Зокрема, розповідь чернігівської письменниці Надії Перепаді «Павутинка бабиного літа» переглянули понад 3,5 тис. користувачів.

Це не просто контент – це психологічний захист. Навіть якщо хоча б одна дитина під час артобстрілу замість гуркоту війни почує українську казку, це вже маленька, але дуже важлива перемога.

Інтерактивна бібліотека: нові горизонти

У 2024 році у бібліотеці започатковано онлайн-проект «Книжка з полиці» – серія коротких відеооглядів, які регулярно публікуються в Instagram. Головна мета проекту – познайомити дітей та їхніх батьків з цікавими та різноманітними книжковими новинками, класикою дитячої літератури, а також виданнями, які можуть допомогти у розвитку, навчанні та емоційній підтримці.

У кожному відео бібліотекар розповідає про одну або кілька книг, демонструє їхні особливості, ілюстрації, цікаві факти про автора чи сюжет. Формат коротких відео робить інформацію легкодоступною та привабливою для перегляду на мобільних пристроях.

Бібліотека сьогодні стає осередком тепла та розуміння, який наразі особливо цінний для дитячих душ, зраних війною. Вона виконує важливу гуманітарну місію – зцілює дитячі серця в часи випробувань і залишається світлом серед темряви.

Простори сили: ВООК-ЗОНИ

Протягом року у нашій бібліотеці функціонують різноматематичні простори для натхнення та відпочинку:

- «Весна надихає на читання»;
- «Кольорові літні читання»;
- «Книжковий листопад»;
- «Магія зимового читання».

У читальному залі діє куточок добрих емоцій – «Читай, дивуйся, усміхайся», де кожна дитина може зануритися у світ інтерактивних книжок, настільних ігор, зібрати пазли та просто відчувати себе у безпечному просторі радості й творчості.

Казкотерапія: «Найкращі казки України»

Казка – один із найефективніших інструментів психологічної підтримки дітей. У межах проекту казкотерапії «Найкращі казки України» у бібліотеці створено серію книжкових виставок:

- «Хто-хто в рукавичці живе?» – інтерактивна виставка-загадка з вікториною та персонажами казки;
- «Як звірі хату будували» – виставка однієї книги про взаємодопомогу, єдність і дружбу;
- «З якої я казки?» – інтерактивна гра-виставка, де діти «рятують» героїв, вивчають сюжет і граються у театр;
- «Казочка під подушку...» – добірка вечірніх історій для читання на ніч, що дарують дітям затишок і відчуття захищеності.

Ці виставки – не просто демонстрація літератури. Це – простір дії, гри, співпереживання; місце, де кожна дитина може мріяти, створювати й знаходити себе.

Тетяна ПЕРВАК

головний бібліотекар
відділу обслуговування дітей,
юнацтва та організаторів дитячого
читання
Національної бібліотеки України
для дітей

ЧЕРЕЗ МІСТОК ПАМ'ЯТІ

ВАЛЬО Марія Андріївна
(16.06.1925 – 01.06.2011)

*Книга – наше багатство.
Книга відобразила наше минуле і сучасне.
Вона відобразить і наше майбутнє.*
Айбек

Мама Розалія
і батько Андрій Вальо –
з родичами-молодытими.
Кінець 1920-х

У 2025 році виповнюється 100 років бібліографу, бібліографознавцю, книгознавцю, літературознавцю, жінці, чиє ім'я широко відоме книгознавчій спільноті України, – Марії Андріївні Вальо.

У місті Борислав, що на Львівщині, 16 червня 1925 року в бойківській віруючій сім'ї Андрія та Розалії Вальо народилася дівчинка Марійка. Регіон був багатонаціональний, що позначалося на культурі, релігії та побуті місцевого населення. Змалечку діти в родині відвідували церкву, дружили з єврейськими та польськими ровесниками, разом навчалися і святкували, дотримувалися звичаїв та обрядів.

Мама Розалія багато читала дітям вдома українською мовою, передплачувала часопис «Дзвіночок», який видавався у Львові.

Здобуття освіти припало на важкі передвоєнний та воєнний періоди: спочатку Бориславська семирічка (1931-1938 рр.) з польською мовою викладання предметів; з 1938-1944 рр. – Дрогобицька приватна гімназія Українського педагогічного товариства «Рідна школа» ім. І. Франка, за навчання в якій сплачувала родина, та Бориславська середня школа №1, де в 1945 році Марія склала випускні іспити. Улюбленим предметом дівчини в гімназії була література: українська і польська. Вона завзято вивчала латину та німецьку мову.

Марія Вальо –
учениця 7 класу
Дрогобицької гімназії.
1943 р.

У 1945 році Марія стала студенткою філологічного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка¹. Навчаючись в університеті, на прохання куратора фольклорно-етнографічного гуртка Михайла Михайловича Скорика дівчина робила нотатки про життя і творчість бориславських робітників, записувала легенди та пісні рідного краю.

Здобувши вищу освіту, у 1951 році за рекомендацією літературознавця, фольклориста, бібліографа Михайла Степановича Возняка Марія пішла «служити книзі» молодшим науковим співробітником у відділ української літератури Інституту суспільних наук АН УРСР м. Львів².

Праці Марії Вальо 1950-х – початку 1960-х років пов'язані з дослідженням історичних жанрів української драматургії і прози, зокрема перша, запланована ще академіком М. Возняком, тема: «Образ Богдана Хмельницького в українській класичній і радянській літературі».

У 1962 році у Львівському державному університеті ім. І. Франка Марія Андріївна Вальо захистила кандидатську дисертацію «Життя і творчість Ірини Вільде», згодом опублікувала її окремою монографією. Це було перше дослідження, присвячене талановитій українській письменниці, яка постійно зазнавала гострої критики і переслідувань за «антирадянську поведінку», «буржуазний» світогляд і дорадянську творчість.

З 1963 року Марія Вальо працювала у Львові старшим науковим співробітником Інституту суспільних наук АН УРСР. Окремою сторінкою наукових зацікавлень Марії під час роботи в Інституті були поглиблені студії української і світової драматургії та театру і активна діяльність як театрального критика. Її статті і рецензії на постановки п'єс Шекспіра, Флетчера, Ануїя, Дюрренматта, Гоголя та низки українських драматургів належали до найбільш компетентних і авторитетних. У ці роки Марія Вальо була членом Репертуарної ради при Львівському обласному відділі культури.

¹ Нині – Львівський національний університет ім. Івана Франка

² Нині – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

У 1968 році до 30-річчя возз'єднання західноукраїнських земель із тогочасною радянською Україною вийшли дві великі монографії «Торжество історичної справедливості». Марія Вальодля монографії підготувала розділи «Література кінця XIX – початку XX ст.» та «Наука кінця XIX – початку XX ст.»³. У другому розділі авторка розглянула діяльність Наукового товариства ім. Шевченка у Львові в контексті розвитку науки в Україні.

Працювала Марія Андріївна над двотомною колективною працею відділу української літератури «Історія українського літературознавства», яка містила дослідження проблем теорії, критики та історії української літератури від часів Київської Русі до сучасності. Для цієї роботи вона підготувала розділи, які охоплювали період від «Енеїди» Івана Котляревського до літературознавчої діяльності Михайла Драгоманова. У 1972 році робота над монографією підходила до завершення, однак була припинена в результаті ліквідації відділу як суцільно «націоналістичного».

У цей час посилювалися ідеологічні чистки та репресії проти української інтелігенції у Львові. Тому після ліквідації відділу української літератури Марію Андріївну Вальо направили «на перевиховання» у відділ наукової бібліографії Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника⁴ – спочатку на посаду головного бібліографа (1972–1989), а потім – наукового співробітника (з 1989 р. по березень 2011 р.). Це кардинально змінило напрям її наукових досліджень. Марії Вальо вдавалося поєднувати неабиякий досвід наукової роботи з бібліотечними дослідженнями, бібліографічними виданнями, бібліографознавчими і книгознавчими розвідками.

Планування робіт тодішньої наукової частини було повністю підпорядковане пропагандистським завданням партійних структур і підлягало суворому контролю. За включення у бібліографічні покажчики не те що «антирадянських», а й навіть «сумнівних» матеріалів працівників звільняли з роботи або ж наклали на них адміністративні і партійні стягнення. Нав'язувані теми були обов'язковими для виконання. Та навіть за цих умов працівникам бібліотеки вдавалося «протягувати» у планування або ж виконувати позапланово праці, які відповідали інтересам науки, і тим самим підтримувати авторитет бібліотеки.

Саме у цей період роботи в бібліотеці Марія Андріївна уклала кілька бібліографічних персоналій визначних українських вчених – «Лукія Лук'янівна Гумецька», «Григорій Антонович Нудьга», «Степан Васильович Щурата», «Марія Дем'янівна Деркач»;

була ініціатором і взяла участь у складанні та виданні бібліографічного покажчика «Дмитро Павличко». Літературні персоналії Марії Андріївни вдавалися добре, їй допомагали як філологічна освіта, так і обізнаність із джерелами, особисте знайомство з особистостями, їх безпосередня допомога або ж співпраця з членами родини.

У 1983 році Марія Вальо була учасником IX Міжнародного з'їзду славистів у Києві і видала до цієї події бібліографічні покажчики: «Марія Миколаївна Мундяк-Мольнар (1928–1958)» та «Матеріали до бібліографії бібліографів зв'язків української літератури з літературами зарубіжних слов'ян».

Достатньо вагомими є напрацювання Марії Вальо у дослідженні та популяризації наукової діяльності академічної бібліотеки ім. В. Стефаника. Так, напередодні 50-річного ювілею книгозбірні у 1989 році вийшов історичний нарис «Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР», який підготував колектив авторів, зокрема і Марія Андріївна. До цього ж ювілею була приурочена міжнародна наукова конференція, що відбулася на піку перебудови у вересні 1990 року. Вперше у виступах учасників прозвучала критика радянської методології бібліографічної роботи і бібліографознавства. Марія Андріївна виступила з доповіддю, яку потім було опубліковано в матеріалах конференції «Бібліотека – скарбниця духовності».

У 1991 році вийшла праця Марії Вальо «Польська література на Україні 1800–1980 рр.». Під керівництвом академіка Григорія Давидовича Вервеса цього ж року вийшла п'ятитомна праця «Українська література в загальнонослов'янському і світовому літературному контексті», де співавтором четвертого тому «Література країн Центральної Південно-Східної Європи на Україні: матеріали до бібліогр. (початок XIX ст. – 1980 р.)» була Марія Вальо. З 1992 року була членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові, брала активну участь у роботі книгознавчо-бібліографічної комісії.

³ У співавторстві зі Степаном Щуратом (учений, літературознавець)

⁴ Нині – Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника

У 1993 році видано збірник «Подорожі в Українські Карпати», у ґрунтовній передмові до якого Марія Андріївна зробила екскурс у подорожню літературу XVIII ст., зокрема у творчість відомого австрійського мандрівника і вченого французького походження, професора Львівського університету Бальтазара Гакета. Користуючись виданнями, які збереглися у фондах рідкісної книги ЛНБ ім. В. Стефаника, Марія Вальо у 1997 році уклала збірник «Бальтазар Гакет і Україна». У ньому вперше опубліковані ґрунтовні розвідки про унікальну чотири томну працю вченого з описом його подорожей 1788-1795 рр. у Північні Карпати та подорожі 1797 р. на південь України, до Криму і у Запоріжжя, а також перші українські переклади фрагментів цих творів і автобіографія вченого, написана під кінець його життя.

Вчена упорядкувала ще три збірники: у 1990 році – «Незбагненне серце», де міститься книгознавча інформація про здебільшого маловідомі ранні твори Ірини Вільде, заборонену раніше передмову письменниці до бібліографічного покажчика про неї «Через місток пам'яті». У збірнику «Листи Юрія Меженка до львів'ян» (2001) зібрані листи до відомих вчених: М. Возняка, В. Дорошенка, І. Кревецького, І. Калиновича, І. Крип'якевича, М. Деркач, Я. Дашкевича, М. Гуменюка, до дирекції Львівського філіалу Бібліотеки АН УРСР та інших. Третій збірник «Зеновія Франко (1925-1991): Статті. Спогади. Матеріали» (2003) присвячений пам'яті визначної української вченої і громадської діячки Зіновії Тарасівни Франко (онуки Івана Франка). У ньому зібрані автобіографічні матеріали, неопубліковані і маловідомі праці вченої з питань франкознавства, мовознавства, історії культури. Подано також статті і спогади про неї та список основних наукових праць З. Франко.

Уляна Єдлінська, Зеновія Франко,
Марія Вальо. Львів, 1954

Як голова бібліотечного Товариства любителів книги Марія Андріївна Вальо із середини 1970-х до кінця 1980-х років двічі на рік організовувала науковий семінар з питань книгознавства та історії бібліотечної справи, залучаючи широку аудиторію.

У червні 2006 року Марія Андріївна взяла участь у XVI Міжнародній українознавчій конференції в Іллінойському університеті в Урбан-Шампейн (США). В основі її виступу була бібліографознавча монографія «Концепції і проблеми слов'янської і славистичної бібліографії» 1981 року, опублікована в 1999 році. Ця праця є своєрідним узагальненням багаторічних досліджень проблематики славистичної бібліографії України і зарубіжних країн.

Із започаткуванням щорічного наукового збірника «Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника» Марія Андріївна Вальо стала одним із постійних його авторів і упродовж 1992-2010 років опублікувала 12 статей з історії української літератури, історії бібліографії, книгознавства, славистики. У 2010 р. вийшла її розвідка «Діяльність відділу наукової бібліографії, 1963-2010 рр.».

Кілька років виснажливої праці пішло на підготовку фундаментального видання «Іван Франко. Бібліографічна спадщина: збірник вибраних праць і матеріалів», який достойно увінчав бібліографознавчий доробок Марії Вальо. Книга видана у 2008 році Львівською науковою бібліотекою ім. В. Стефаника, налічує 730 сторінок і є першою у франкознавстві спробою донести до сучасного читача величезну та різножанрову і майже невідому бібліографічну спадщину генія українського народу.

Померла Марія Вальо у Львові 1 червня 2011 року, похована на Сихівському цвинтарі. У березні 2025 року перепохована з чоловіком Василем Панасюком на Личаківському цвинтарі.

Юлія ОСАДЧА

провідний бібліотекар
КЗ Київської обласної ради
«Київська обласна бібліотека
для дітей»

ПІДНІМАТИСЯ НАВШПИНЬКИ ДО ДИТИНСТВА

ДО ЮВІЛЕЇВ ТВОРІВ ЯНУША КОРЧАКА:
100 Р. «КОЛИ Я ЗНОВУ СТАНУ МАЛИМ»,
95 Р. «ПРАВИЛА ЖИТТЯ»

Ви кажете:

— Спілкування з дітьми нас обтяжує.

Маєте слухність.

Ви пояснюєте:

— Тому що мусимо опускатися до їхніх уявлень. Опускатись, нахилитись, згинатись, стискатись.

Помиляєтесь.

Не від цього ми стомлюємось.

А від того, що треба підніматись до їхніх почуттів.

Підніматись, зводитись навшпиньки, тягтись.

Щоб не образити.

Януш Корчак

– Скоріше б стати дорослим, – мріє дитина (якщо вона не Пітер Пен або Пеппі Довгапанчоха). – Що хочу, те й робитиму! Повна самостійність! Ніякої тобі школи! Ніяких оцінок! Ніякого нагляду!

– Ох, минуло дитинство, – зітхне дорослий. – Якби знову стати маленьким... Ніяких тобі турбот...

З такими бажаннями треба бути обережними.

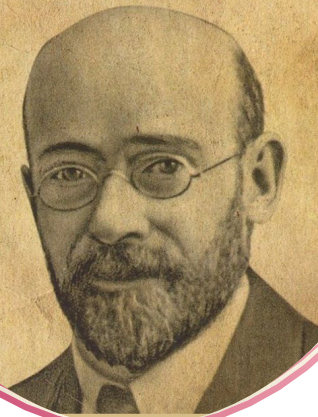
Бо, дивись, безсонної ночі з'явиться перед тобою гном із ліхтариком.

І замість поважного Вчителя прокинеться у ліжку Хлопчик, ні на хвилинку проте не забуваючи, що він уже був дорослим...

Зараз ім'я Януша Корчака відомо усьому світові. Та й сто років тому у Варшаві добре знали Старого Лікаря, директора Дому сиріт, педагога та письменника. Предтеча захисників дитячих прав, він одним із перших побачив у дитині повноцінну особистість, а не тільки майбутнього дорослого. І при цьому як ніхто інший знав дітей, не ідеалізував їх,

Януш КОРЧАК

Правила життя: Педагогіка для дітей та дорослих

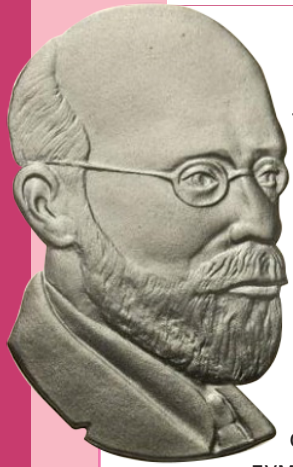

не милувався ними, усвідомлював, що діти, як і люди, різні... Про це всі його книги – і наукові («Як любити дитину», «Право дитини на повагу», «Правила життя»), і художні («Діти вулиці», «Слава», «Мацюсеві пригоди», «Коли я знову стану малим») – жива педагогіка, невтомний пошук, пристрасний супротив тому, що калічить дитячі, та ні, просто людські душі... «Одна з найбільших помилок – вважати, що педагогіка є наукою про дитину, а не про людину. Запальна дитина, не пам'ятаючи себе, вдарила; доросла людина, не пам'ятаючи себе, вбила.

У простодушної дитини виманили іграшку; доросла людина прогала в карти весь свій статок. Дітей нема – є люди, але з іншим масштабом розуміння, іншим запасом досвіду, іншими потягами, іншою грою почуттів...».

фото: Agnieszka Witkowska-Krych (ŻIH, UW), «Менше страху. Останні миті з Янушем Корчаком», Академічне видавництво «Діалог», Варшава 2019 р.

У передмові для дітей до повісті **«Коли я знову стану малим»** він одразу попередив: пригод не буде. Буде спостереження за думками і почуттями. Дорослий погляд на дитину і дитячий – на себе ж, дорослого...

Спочатку повернення у дитинство обіцяє лише радощі. Свіжість почуттів і думок («У мене знову молоді руки, молоді ноги, молоді кістки, молода кров, молоде дихання, молоді сльози й радість. Радість – сльози – і молитва молода, дитинна»), живі і здорові батьки (бо сирітство дорослого не менш болюче, аніж дитяче), ігри, дружба і перше кохання, школа (краща, цікавіша, аніж була раніше). Але ж одразу починають звучати тривожні ноти. Налетів у коридорі на директора (ненавмисно ж!), запізнівся на обід – отримав прочуханку (бо у мами був поганий настрій), знайшов на вулиці цуценя – і відчув відповідальність за живе створіння і дитячу беззахисність перед дорослим світом (не дозволять тримати вдома собаку, можна і не просити)... І ось дитячі біди стрімко зростають, неначе лавина...

«Я знищив усе, що мені було дороге... Порвав з усім світом... Негідний, злочинний, проклятий, посварений із життям. Усі мене покинули. Скрізь зрада».

Знову з'являється гном, і Хлопчик шепоче крізь сльози: «Хочу бути великим! Хочу бути дорослим!».

Вчительський стіл, купа зошитів, які потрібно перевірити...

«Жаль. Але вертатися не хочеться...».

Невже він, що колись був дорослим (і щохвилини пам'ятав про це!), не зміг допомогти собі, розгубленому хлопчакowi? Невже Вчитель забув, що «навіть у найкращих бувають чорні дні й тижні. Одне не вдалося, а потім усе з рук валиться: і в школі, і вдома, і людина сама не знає, чому... Треба примиритися з тим, що не завжди і не все добре. Один день радісний, другий сумний, одне вдається, інше – ні. То сонце світить, то дощик іде...». І не знайшлося поруч жодного, хто б йому це пояснив? Тоді, можливо, не було б такого сумного фіналу в історії повернення у власне дитинство...

І через п'ять років, хвилюючись, вагаючись, не криючись зі своїми переживаннями від майбутніх читачів, Старий Лікар пише на чистому аркуші паперу: «Правила життя. Педагогіка для дітей і дорослих».

Його «Правила життя» – це серйозна і водночас захоплива розмова рівного з рівним. Бо, на думку Януша Корчака, дитина відрізняється від

дорослого тільки нестачею життєвого досвіду (при значно сильніших почуттях та рівноцінному інтелекті). До інтонації мудрого дорослого друга хочеться прислухатися. До тих правил, які він дає, як педагогічні аксіоми («Правило життя говорить, що нічого не треба приховувати від батьків», «Загальне правило життя говорить, що з дорослими треба бути ввічливим, а з гостями й люб'язним. Проте й дорослі мають бути ввічливі й

не завдавати прикрощів», «Не можна, не можна й ще раз не можна заважати в грі, анітрохи не менше, ніж у навчанні» тощо). До розмови про хвороби і здоров'я, до роздумів про різницю між бідними і багатими або про психологію хлопців і дівчат, до порад, як побороти свої вади і розвинути здібності...

Хтось, може, і поблажливо посміхнеться з позицій сьогодення: мовляв, теж мені, відкриття минулого століття! Але хіба не здригнеться серце при цих словах:

«Коли живеш довго, бачиш багато страшних нещасть, відвертаєшся, щоб не дивитись, серце щемить – так і біг би світ за очі й ні про що не думав».

Я бачив три війни. Бачив покалічених, яким руку, ногу відірвало, живіт розпанахало так, що кишки назовні; понівечені обличчя, голови; поранених солдатів, дорослих, дітей... Та кажу вам: найгірше, що можна побачити, – це коли п'яниця б'є беззахисну дитину або коли дитина веде п'яного батька і благає: – Таточку, тату, ходімо додому».

... Він ще не знав, що скоро буде четверта – найстрашніша в історії людства – війна. Що він ще побачить найгірше: нелюдів, які свідомо вбивають дітей тільки за їх національність. І тікати буденікуди... Не міг повірити у це, навіть коли його сиротинець разом зі своїм вихователем опинився у Варшавському гетто, а він сам у в'язниці. Обурено відхилив усі пропозиції друзів щодо особистого порятунку – а шанси були, і великі. І ось останній – біля потяга, який відправляється з дітьми в один кінець, (Треблінка!) до Старого Лікаря підходить нацистський офіцер (наскільки він щирий – ніхто не знає):

– Ви можете залишитися. Я читав вашу книгу «Банкрутство малого Джека».

– А діти?

– Діти поїдуть.

– Панове, не думайте, що усі люди – негідники.

... У дитинстві його звали Генріком Гольтшмідом. Єврей за походженням, поляк за вихованням, він належав одночасно до двох націй. Тому і обрав собі такий псевдонім: Януш, Ян – найпоширеніше польське ім'я, Корчак – водяний млин із колесом. Кілька століть поспіль такі млини були звичною деталлю пейзажу у польських (та й в українських селах). «Перемелеться лихо – добро буде»... Старий Лікар у це твердо вірив. Врешті-решт, так і сталося...

«СВІЙ ПЕРШИЙ КУРС В ОКОПАХ Я СКІНЧИВ...»

до 65-річчя роману
О. Гончара «Людина і зброя»

... Березень 1982 року. Телефонний дзвінок: — Олесю Терентійовичу, добрий день. У полях під Білою Церквою знайдено заржавілу зброю, залишки трьох бійців, і годинник...

Горло перехопило від раптової згадки, але колишній студбатівець відповів коротко, по-військовому:

— Розумію. Виїжджаю негайно. Медальйони із іменами теж знайшли?

— Так! В одному вказано: Іван Чемерис.

Поклав слухавку, безсило опустився на стілець і обхопив голову руками: «Іване... Невже це ти, Іване?». Годинник... Ну звісно, як не запам'ятати, коли він був один на гуртожиток.

... Після першого нальоту Чемерис розповів однокурсникам, як він посперечався з товаришем: хто видатніший – Стендаль чи Флобер? «Я кажу – Стендаль, він – Флобер. Я своє, він своє. А коли налетіли та шарахнули, так він брик і руками замахав: «Стендаль! Стендаль!». Посміялися – тоді вони ще не розучилися безтурботно сміятися. Позаду був університет, день двадцять другого червня, покладені на стіл військкомату відстрочки (за ініціативою того ж Чемериса), коротке навчання в чугуївських таборах, а попереду – Рось... Річка, яка почервоніє від студентської крові...

**Свій перший курс в окопах я скінчив –
Комбат для мене строгим був деканом,
Йдучи у наступ, куль я не лічив –
І то був залік мій, і мій екзамєн.
І лейтенанти, мов професори,
Оцінки ставили мені в матрикул
З вогню і диму...**

Я тої пори

Мав сесії лише й не мав канікул.

Була наука і важка, й гірка,

Та з дня на день, ждучи, що куля вкусить,

**Я всі пройшов із зброєю в руках
Чотири роки, всі чотири курси.**

Які там чотири курси! До Дня Перемоги дожили одиниці. Олесь Гончар був серед них. Разом із Дмитром Білоусом і Григорієм Тютюнником... Невідомо, коли – чи у боях під Білою Церквою і Каневом, чи у концтаборі на Холодній Горі у тому ж Харкові, чи на дорогах Європи він дав обіцянку собі і бойовим побратимам: «Якщо виживу – напишу про вас!». І написав – «Модри Камінь», «За мить щастя», «Прапорonosці». Але у сорок перший рік він повернувся не одразу... Надто болючою була пам'ять про ті дні. «Чорне літо» (такою була чорнова назва роману) чекало свого часу...

Назва змінилася на піднесено-грізну і водночас філософську: «Людина і зброя». Роман став не лише даниною пам'яті однокурсникам. Але й осмисленням того, для чого людина бере зброю... Студенти-історики, майбутня інтелектуальна еліта не лише воюють, але й болюче розмірковують над цим так і не вирішеним людством питанням... Пам'ятає професорське благословення Богдан Колосовський: «В жорстокий наш вік, серед крові й дикунства, ота велика гуманістична традиція не мусить загинути!

Вона мусить бути збережена, і збережете її – ви!». Може впасти у відчай Мирон Духнович («Людина стала Гомером, стала Шекспіром, Дарвіним, Ціолковським... Богорівна! І ось тепер, на верховинах двадцятого століття, знову цей чорний, смердючий вибух дикунства, канібалізму. Високорозвинута, культурна нація раптом породжує армію бандитів, убивць... Як вірити далі в те, чого ви нас вчили у своїх книгах, що навивали нам у світлих університетських аудиторіях?»), але він же готовий стати проти ворога із горючою пляшкою у руці, щоб захистити світ від нацистського варварства. Із невимовним болем змушений із гвинтівкою наперевіс топтати палаючу пшеницю Андрій Степура, селянський син із поетичною душею ... Усі вони, як і тисячі їхніх ровесників, вчать тому, чому їх не вчили в альма-матер – страшної науки ненавидіти і вбивати, але не втрачають при цьому ні віри, ні надії, ні любові...

«Ми – інтелектуалісти!» – напівжартома-напівсерйозно говорить Духнович помікомзводу Гладуну (той у таборі просто-таки насолоджується владою над студентами, а у першому бою стає самострілом). Духнович із вічними хвостами з військової підготовки, Духнович, який усі кулі на стрільбище посилав у небо, – він якимось дивом проходить через усе літо сорок першого, і гине, знищуючи ворожі авіабомби... Йде на подвиг не з відчаю, а свідомо... А за кілька сторінок до того відступаючи оточенці беруть у полон офіцера хімоборони. Студента. Ровесника Колосовському, Духновичу і Степурі, який «не нажився... не напився краси». Смертельно пораненому красеню Славкові Лагутіну («біля Дніпра перестав кричати... зовсім перестав»). Гуль'єв Павлу Дробасі – «загинув з усіма своїми подвигами, до яких був готовий і яких так і не встиг вчинити». Спартаківі Павлуценку, для якого перший бій став воістину катарсисом і прозрінням... Одні інтелектуалісти узяли зброю, щоб вбивати людину. Інші – щоб вбити війну. Не вбивши при цьому у собі Людину.

Незважаючи ні на що! Ані на рани, які завдала їм радянська влада (голод і репресії). Ані на те, що майже у кожного лишилася кохана дівчина (або молода – тільки побралися – дружина). Ідуть із молоддю безтурботністю, проігнорувавши останній екзамен («після війни здамо»). Їх кидають у пекло як смертників – і харківські хлопці на річці Рось ціною молодих життів дарують такі потрібні кілька місяців відстрочки для Києва ...

А згодом буде ще і донбаський шпиталь, і Дніпрогес... І зустріч у селянській хаті, де дівчата-комсомолки моляться перед старовинною іконою глави Іоанна Предтечі за те, «щоб наші скоріше повернулися» – не молитвами (не знають їх!), а віршами із Шевченка, Лесі Українки і Франка... І неначе на весь світ голос із «ночей оточенських»:

«Так, були ми добрі. Книга, наука була нашим прапором... Тепер ми маємо тільки зброю – знаряддя смерті в руках та душі, налиті пекучою зненавистю. Для людини це так мало!.. І за це найстрашніший, непримиренний наш рахунок тобі, Гітлер, тобі, війна!».

... Богдан Колосовський – головний герой роману, про якого б за логікою треба розпочати, а не завершувати розповідь. Але і це логічно, бо тільки він проходить шлях від студентської аудиторії до Перемоги, частково повторивши долю самого Гончара (про це вже йдеться у написаному через десять років «Циклоні»). Це ж він із недовченого історика стає кінорежисером і знімає фільм про війну, яка навечно болітиме у душі... І пам'яттю, і ранами, і втраченим коханням...

Біля знаменитого харківського університету – шість застиглих у бронзі студентів. Один прощається з коханою, інший озирається назад, ще четверо хлопців із тривогою дивляться вперед, і на усіх – лише одна гвинтівка. Тому, хто читав роман Олесе Гончара, не треба довго пояснювати, хто вони, ці юнаки і дівчина... Він згадає усіх, а з особливим болем – його останні слова, наївну оманливу надію: «Але навіть гинучи, віритимем, що після нас буде інакше, і все це більше не повториться, і щаслива людина, розряджаючи останню бомбу в сонячний день перемоги, скаже: це був останній кошмар на землі».

Юлія ЯРОВА

методист I категорії
всеукраїнського тренінгового
центру
Національної бібліотеки України
для дітей

УКРАЇНСЬКЕ ФЕНТЕЗІ

МАГІЯ У ТЕМНІ ЧАСИ

Сучасне різноманіття фентезійних жанрів дозволяє авторам створювати безмежні варіації сюжетів, а читачам – знаходити саме ту книгу. Серед популярних розгалужень жанру – епічне, історичне, міфічне, героїчне, романтичне фентезі (роментезі), темне фентезі, «dark academy» та багато інших, переплетення сюжетів яких змагаються у світі за свого читача. Зокрема, популярність романтичного фентезі спричинила прецедент виокремлення трьох різних напрямів щорічної премії Goodreads Awards – Fantasy, Romantasy і Young Adult Fantasy, – оскільки романтичні сюжети книг «Сари Дж. Маас»¹ не давали шансів на перемогу авторам інших напрямів (три перемоги поспіль). Так, із нішевого жанру фентезі стало надбанням поп-культури.

ЧОМУ ЧИТАЮТЬ ФЕНТЕЗІ?

Про це у своїй колонці The Guardian розмірковує британська авторка книг для дітей та підлітків «Бет Вебб». На противагу популярній причині «втекти від реальності», – що також має місце, – авторка наводить аргумент про дослідження світу дітьми та пристосування до майбутніх викликів з мінімізацією шкоди: ігри зі справжнім крокодилем були б дуже небезпечні.

«Фентезі пропонує дітям спосіб підготовки дослідження занадто великого, дуже різноманітного та занадто небезпечного світу, що насувається все ближче і з кожним днем стає все більш реалістичним, – пише Бет. – Але жанр не має включати в себе тільки підземелля і драконів, – він може бути про будь-що можливе для уявлення. Саме тому, з віком, діти потребують історій про розлучення, важку втрату, війни, закоханість, героїчність і порятунків світу. Ці сюжети забезпечать розвиток емоцій у рамках певного контексту, де вони пробуджуються і стають гнучкими, готуючи читача до «справжнього життя», коли воно настане» [2].

Якщо припустити, що дорослі – це великі діти, тоді видається логічним не обмежувати жанр фентезі віковими рамками. Навпаки, часом дорослим треба готуватися до ще більших несподіванок у житті. Наприклад, до пандемії, світових криз чи війни.

¹ Сара Дж. Маас — американська авторка бестселерів у жанрі романтичного фентезі (romantasy), зокрема серій A Court of Thorns and Roses та Throne of Glass.

Як зазначає **Наталія Матолінець** («Академія Амаатерасу»): *«Війна у фантастиці – всюди. В епічному фентезі – це часто боротьба проти визначеного зла й чіткий поділ на темне і світле, в історичному фентезі без воєн – нікуди, хоча тут частіше немає однозначності щодо «поганих» і «хороших», а в антиутопіях популярна тема – боротьба проти системи»* [5].

Мовою цифр: за результатами дослідження «Укрінформ», книги жанру фентезі й фантастики увійшли у п'ятірку популярних тем для читання українцями у 2024 році [6]. Зважаючи на частий у книгах симбіоз жанрів, елементи фентезі можуть бути і у тих творах, читачі яких говорять про себе як про прихильників детективів, містики, трилерів чи історичних романів, – словом, чого завгодно, «тільки не цих ваших казочок».

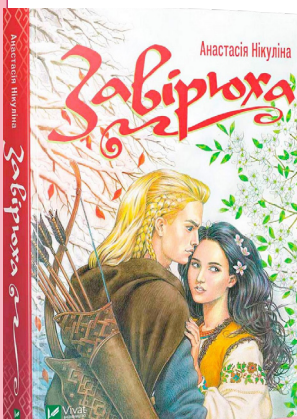
Можливо, саме бажання відрефлексувати палітру нерозбірливих, часом гнітючих і надпотужних складних почуттів у надприродних обставинах, породжує в українських читачів цікавість до фентезійних творів. Навіть якщо це не зовсім так, зрештою, час із хорошою книгою ще нікому не зашкодив.

У межах цієї публікації спробуємо дослідити сучасні українські твори в жанрі фентезі, намагаючись розібратися, чи канонічний цикл про Середзем'я – єдиний еталон цього жанру?

Від Темряви неможливо відмовитися, але її можна підкорити власним Світлом.

А. Нікуліна «Завірюха»

Перший об'єкт дослідження – **«Завірюха»** **■ Анастасії Нікуліної**.

Авторка відома читачам за ще 15 творами, серед яких **«Викрадачі снігу»**, **«Згряя»**, **«Сіль для моря, або Білий кит»**, а також **«Більше нікому»**, **«Все буде добре»** та **«Я їду шукати»** і десятки оповідань у різних збірках.

Сюжет **«Завірюхи»** відповідає уявленням про романтичне міфологічне фентезі, він досить насичений і тому ще більш цікавий: тут і стосунки між людьми, мольфарами, темними істотами та богами (пантеон яких розкривається для читачів поступово), і кохання, і ревності. Наскрізною лінією між усіх перипетій постає кохання Лесі, дівчини з роду людського, та Яра – нащадка давнього роду світловолохих Завірюх, наділених могутньою силою. Вони живуть у єдності з природою, але через підозріле ставлення людей і дивне прокляття змушені кочувати. Сюжетний троп забороненого кохання є ключовим рушієм фабули і має бути привабливим для аудиторії для читання підлітків. Авторка наголошує, що за свою любов (як і за рідну землю) варто боротися, а то й кидати виклик самим богам, які нерідко теж поведуться як люди. Таку книгу легко обговорювати після прочитання: і фабула, і закони жанру, і устрій всесвіту диктують безліч варіантів розвитку подій, тому читачу неважко поставити себе на місце автора і передбачити, яким чином би ще могли розвиватися події.

Цікаво було поглянути на оцінку українського фентезі спільнотою читачів, а вони здебільшого позитивні і свідчать про інтерес до українського фентезі. Середній рейтинг книги на Goodreads (на основі 422 відгуків) – 3,93 зірочок із 5. Чимало рецензентів порівнюють **«Завірюху»** із перекладним фентезі, що, можливо, не є доречним, адже закордонні автори мають тривалу історію розвитку жанру, і на міжнародний ринок здебільшого потрапляють вже розкручені бестселери.

Фентезійна диалогія **■ Дари Корній «Гонимарники»** – це справжнє повернення легенди.

Твір, написаний на прохання доньки авторки Дарини як спроба перевершити колись популярні **«Сутінки»** **■ Стефані Маєр** [7], став тріумфальним дебютом і одразу переміг у письменницькому конкурсі **«Коронація слова»** у 2010 році.

Але, мабуть, порівняння із вампірською сагою 15 років потому недоречне: адже на відміну від Белли Свон, перед нами вольова норовлива творча підліткова натура, яка не боїться кинути виклик не те що батькам, а й самим божествам. (І її для цього ніхто не кусав.) Усе це – про головну героїню повісті, 19-річну Аліну, зеленокосу художницю, студентку Львівської національної академії мистецтв, яка одного дня зустрічає містичного хлопця у чорному на прізвище Кажан.

У сюжеті переплелися стародавні вірування українців, багато дахів Львова та лісів Волині, вічне протистояння добра і зла, а також кохання, яке долає всі перешкоди. Дара Корній не залишає читачів без плот-твістів² у кінці першої книги, тож друга продовжує читатися на одному диханні. У ній авторка дещо розширює географію, додаючи іспанську міфологію до української, ставлячи перед головними героями складніші завдання із протистояння більшому злу, а також поглиблюючи причинно-наслідкові зв'язки.

До речі, видавництво «Ранок» дало нове дихання «Гонимарнику» і до пари видало «Гонимарницю» – книги у неймовірному графічному оформленні Олени Шкаврон. Їхні перламутрові обкладинки виконані наче із самих блискавок. Окрема причина познайомитися із «Гонимарниками» – надзвичайно цікава і різноманітна українська мова. Діалектизми, що трапляються у тексті в помірній кількості, не гальмують сприйняття, а навпаки збагачують мовлення персонажів, передають їхню регіональну приналежність, а головне – їх одразу хочеться запам'ятати. Наприклад, ось ці: *повічний* – безсмертний, *гойність* – щедрість, *маркітний позір* – страшний погляд, *цофнутий* – схилений.

Також не можна оминути урбаністичне фентезі «Мисливці за міськими легендами»

■ Ольги Мігель. Ольга теж володарка відзнак «Коронації слова», зокрема за урбаністичний трилер «Сновида» про події часів Револуції

гідності. У творах письменниці простежується рефлексія на події в місті та країні загалом, а подає їх авторка найчастіше у жанрі гумористичного *янґ едалт фентезі*³ «Мисливці...» не стали виключенням.

У центрі сюжету діалогії – кропивничанки Василина та Ліза, випускниці місцевого університету в пошуках роботи. Та поки з «людьськими» вакансіями їм не щастить, за допомогою до журналісток і любителюк потрапляти в халепи звертаються інші місцеві мешканці – міські духи. Розгадування таємниць проводить дівчат (і читачів) відомими туристичними місцями та закапелками Кропивницького: міським Дендропарком, рештками фортеці, лікарнями, недобудовами та занедбаними спорудами... І

хоча духи скіфів, які жили на території сучасної Кіровоградщини, ще не траплялися на сторінках, вигадані персонажі органічно вплітаються у міський ландшафт та не менш цікаво спонукають дізнатися його історію. Тож рекомендую обов'язково прогулятися Кропивницьким до та після прочитання циклу. Наразі у видавництві «ТУТ» вийшло дві частини «Мисливців...» – «Невдахи та тіні» і «Боги та блазні», та нас імовірно очікує перевидання книг із продовженням від видавництва Readberry [3].

² Плот-твіст (від англ. plot twist) – несподіваний поворот сюжету, що радикально змінює хід або сприйняття подій

³ Янґ едалт фентезі – жанр фантастичної літератури, орієнтований на підлітків і молодь, що поєднує пригоди, магію та особистісне становлення героїв.

Міфологічне романтичне фентезі «**Витязь і Вірлиця**» ■ **Наталії Довгопол**, авторки популярної серії «Шпигунки з притулку «Артеміда», романів «Мандрівний цирк сріблястої пані», «Прокляте небо» та «Куба-якої-не-було» — історія, що переносить читача на древлянські землі часів Київської Русі. Захищений чарами Дубовий Гай спокійнісінько поживає, поки зовсім поруч лютує монголо-татарська орда. Та один нещасливий випадок позбавляє мешканців цього захисту і викриває поселення ворогам та кидає натяк на давню історію.

За збігом дивних обставин, доля людей опиняється у руках гувльіси-торговця – боягуза і радше антигероя – та недовченої чаклунки, колись закоханої у нього. І все залежить від їхнього вибору: чи візьмуть вони відповідальність за свою долю і життя ближніх, чи зможуть заручитися підтримкою князя Данила, а чи скоряться долі полонених перед злими чарами.

Сильна жіноча лінія простежується через образи Млади й Ляльки, які всупереч несподіваним і несприятливим обставинам не залишаються пасивними, а беруть ініціативу у свої руки. Ці героїні – не з тих, хто покійно змиряється з роллю «перехідного трофею», вони діють, чинять опір і самі визначають свій шлях. Водночас цікаво простежити за розвитком персонажа Андрія. Він далекий від героїчного ідеалу: заздрісний, нерішучий, уникає проблем замість того, щоб їх вирішувати, живе минулим. Словом, це звичайна людина. Саме тому здається несподіваним, що авторка на-

тякає саме на нього, виносе у заголовок образ витязя та розміщує героя в центрі подій.

Фентезійна складова тут спирається на образи, знайомі всім книголюбам із дитинства, адже це персонажі казок: Ох, Кобиляча Голова, росавки, злидні, лякавиця... Серце читача відгукується на все відоме з дитинства. І разом із Лялькою відчуваєш розгубленість, бо не знаєш, як себе з ними поводити... Або ж це прозорий натяк авторки на необізнаність багатьох українців зі спадщиною предків?

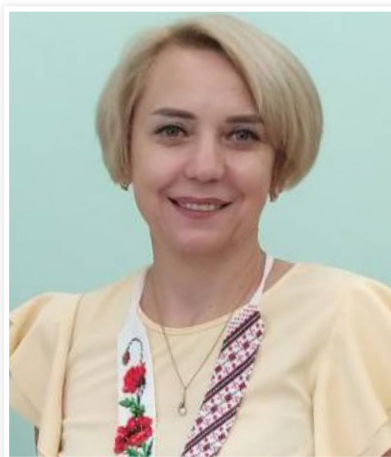
... Попри російське вторгнення, на полицях українських бібліотек і книгарень з'являється все більше нових видань, у тому числі і в жанрі фентезі. Серед авторів, твори яких уже полюбилися читачам, упевнено торують шлях до свого поціновувача також Наталя Матолінець, Таня Гуд, Ірина Грабовська, Андрій Новік та інші. Цьому лишається тільки порадіти та принагідно підказати користувачам наступну цікаву книгу... у жанрі фентезі.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Martin, George R. R. On Fantasy [Електронний ресурс] / George R. R. Martin : [вебсайт Джорджа Р. Р. Мартіна]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://georgerrmartin.com/about-george/on-writing-essays/on-fantasy-by-george-r-r-martin/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 24.02.2025.
2. Webb, Beth. The real purpose of fantasy [Електронний ресурс] // The Guardian [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.theguardian.com/books/booksblog/2007/apr/23/bridgingthegapswhyweneed>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 24.02.2025.
3. Волошаненко В. Про фентезі, сильних дівчат, написання й видання книг. Бесіда з кропивницькою авторкою Ольгою Мігель до Дня письменника [Електронний ресурс] // Суспільне Кропивницький [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://suspilne.media/kropyvnytskiy/961573-pro-fentezi-silnih-divcat-napisanna-j-vidanna-knig-besida-z-kropivnickou-avtorkou-olgou-migel-do-dna-pismennika/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 08.05.2025.
4. Гончарова К., Гаюк Ю. Подалі від Москви. Як війна змінила український книжковий ринок [Електронний ресурс] // РБК-Україна [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/news/podali-vid-moskvi-k-viyna-zminila-ukrayinskiy-1737020470.html#4>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 24.02.2025.
5. Кужавська Є. Письменниці-фантастки про війну та книжки [Електронний ресурс] // DIVOCHE.MEDIA [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://divoche.media/2022/05/20/pysmennyczi-fantastky-pro-vijnu-ta-knyzhky/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 24.02.2025.
6. Трійка лідерів «Видавничого інфобуму – 2024»: Дитяча література, психологія, сучасна українська проза [Електронний ресурс] // Укрінформ [вебпортал]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3942848-trijka-lideriv-vidavnicogo-infobumu-2024-psihologia-ditaca-literatura-sucasna-ukrainska-proza.html>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 24.02.2025.
7. Українська Стефані Маєр [Електронний ресурс] // Суспільне око : [сторінка видання у соцмережі Facebook]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.facebook.com/suspilne.oko/videos/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD%D1%96-%D0%BC%D0%B0%D1%94%D1%80/251518302915459/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 06.05. 2025.

Наталія НАЗАРУК

директор
КЗ «Рівненська обласна
бібліотека для дітей»
Рівненської обласної ради

85 РОКІВ НАТХНЕННЯ

ІСТОРІЯ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ

КЗ «РІВНЕНСЬКА
ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ» РОР:

*Н*а вулиці Симона Петлюри серед архітектурних перлин Рівного стоїть будинок із книжковою душею – Рівненська обласна бібліотека для дітей. Цьогоріч їй виповнилося 85 років. Це не просто цифра, а символ багаторічної історії, натхнення та любові до книги.

Заснована у 1940 році, бібліотека починала свій шлях із кількох кімнат і невеликого фонду. Повоєнні роки стали випробуванням, але завдяки зусиллям працівників книгозбірня відродилася й почала зростати разом із юними читачами. Дарунки книг від місцевих мешканців і бібліотек Києва та Житомира стали першим кроком до створення найбільшої колекції дитячої літератури в регіоні.

Так склалося історично, що головна книгозбірня для дітей Рівненщини знаходиться у трьох пристосованих приміщеннях загальною площею 1135,8 м². Адміністративна будівля бібліотеки на вулиці Симона Петлюри, 27 – це справжній витвір мистецтва, пам'ятка архітектури місцевого значення. Її стиль «раціоналістичного модерну» приваблює туристів і зберігає автентичні елементи інтер'єру. Вітражі, дубові панелі й старовинний паркет зберігають дух минулих епох. Тут кожен куточок дихає історією, а знайдена під час ремонту табличка з адресою стала символом поваги до спадщини, адже бібліотекарі дбайливо її зберігають та демонструють під час краєзнавчих екскурсій для юних читачів та гостей Рівного.

У 90-х роках бібліотека стала осередком національного відродження. Тематичні виставки, етнографічні заходи, зустрічі з письменниками та краєзнавцями, щорічні Андріївські вечорниці прищеплювали дітям любов до рідної землі. Національно-патріотичному вихованню молодого покоління сприяли також краєзнавчі студії «Відчуй, що це земля твоя» та народознавча вітальня «Бабусині обереги». У 1998 році народилася прекрасна традиція – **вручення особливої бібліотечної відзнаки «Кобзарик»**. Відтоді щороку, у світлій атмосфері святкового відкриття Тижня дитячого читання, ця почесна нагорода знаходить своїх гідних власників. Найкра-

щі читачі та щирі друзі бібліотеки отримують не лише спеціальний диплом, а й безцінний скарб – «Кобзар» ■ *Тараса Шевченка*, який стає для них провідником у світ мудрості, поезії та національної спадщини. Традиція живе й нині, надихаючи нові покоління пізнавати силу слова та берегти любов до книги.

У той період юні відвідувачі бібліотеки поринають у світ пригод разом із веселими друзями – допитливим вовчиком Тишком, граційною кицею Мурочкою, відважним песиком Гавчиком та розумницею Софійкою. У межах превентивного лекторію «Абетка безпеки від бібліотеки» та казкової вітальні «Дивосвіт» ці персонажі перетворюють навчання на захопливу гру. Кожна вистава – це нова історія, де казкові герої розігрують цікаві ситуації, навчаючи малят правил безпеки, взаємодопомоги та доброти. Глядачі не просто спостерігають – вони стають частиною дійства, разом із Тишком шукають вихід зі складних ситуацій, з Мурочкою вчать обережності, з Гавчиком долають страхи, а з Софійкою відкривають секрети дружби. Ляльковий театр оживає, сміх і радість наповнюють залу, а навчання стає справжнім чаклунством, що залишає в серцях маленьких глядачів теплі спогади й важливі знання.

У новому тисячолітті заклад робить **крок у цифрову еру**, тому цей період можна назвати епохою змін та новаторства. У 2002 році придбали перший комп'ютер, а згодом копіювально-розмножувальну техніку, мультимедійні проєктори, автоматизували бібліотечні процеси та відкрили нові можливості для читачів завдяки АБІС «МАРК». Згодом створено вебсайт та корпоративний сайт «Бібліоігротека» з інтерактивними іграми, розширено онлайн-присутність через соціальні мережі та канал новин у Телеграмі, що дозволило користувачам отримувати інформацію дистанційно.

Перше вагоме міжнародне визнання бібліотека отримала у 2012 році завдяки перемозі в конкурсі проєктів співпраці бібліотек з місцевими громадами у межах програми «Бібліоміст», що реалізовувалася за підтримки Фондації Білла та Мелінди Гейтс. Грантове фінансування дало можливість відкрити Клуб сімейного дозвілля «Нінтешк@», де відвідувачі могли безкоштовно користуватися сучасними ігровими консолями Nintendo Wii та брати участь у новітніх спортивних онлайн-іграх. Наступного року досягли ще однієї значної грантової перемоги – завдяки підтримці Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) створено Центр вільного доступу до інтернету. Це не лише дало змогу відвідувачам користуватися безкоштовними комп'ютерними місцями та сучасним обладнанням для навчання і дозвілля, а й підтвердило статус закладу як сучасного культурного центру. Щоб крокувати в ногу з часом, бібліотечні фахівці активно опановують новітні технології, розширюють цифрові можливості бібліотеки та створюють сучасні ресурси для популяризації читання – вебквести, віртуальні книжкові виставки та пізнавально-ігрові досє, буктрейлери, мультимедійні подорожі тощо.

Пишається бібліотека багаторічною **комплексною програмою «Через маленьку книгу – у великий світ»**, соціокультурними та терапевтичними ініціативами «Книги, що зцілюють дитинство», «Разом із книгою зростаєм», «Book та Art-терапія – вакцина від стресу», «Літературні сніданки з цікавими книгами», які відкривають двері до читання та соціалізації для дітей-сиріт, з родин військовослужбовців та дітей з інвалідністю. Втілюючи інноваційні ідеї, бібліотека створює **проєкти, що дарують юним читачам радість читання та відкриттів: «Літо на книжковій галявині»** – коли сторінки книжок оживають під відкри-

тим небом, запрошуючи дітей у захопливі літературні мандри; **«Відомі рівняни читають дітям»** – коли знайомі персони краю розповідають історії про улюблених книжкових персонажів, надихаючи маленьких слухачів; **«Бібліотека йде до Вас»** – коли книжки та тепло людської уваги знаходять своїх читачів навіть у дитячому відділенні Рівненського обласного спеціалізованого диспансеру радіаційного захисту населення. Проєкти, що реалізуються в дитячій бібліотеці – це не просто ініціативи, а маленькі революції у світі культури та освіти. До прикладу, **«ПрофіКемп»** допомагає молодому поколінню знайти свій шлях у професійному житті, а **«Маловідомі архітектурні пам'ятки Рівного»** оживили історію завдяки анімаційним фільмам про архітектурні перлини рідного міста.

Останні роки стали випробуванням для всіх, але водночас відкрили нові горизонти: під час пандемії COVID-19 і повномасштабної війни бібліотечний простір став не лише осередком знань, а й місцем підтримки, натхнення та сили. Очищення фонду від застарілої та російськомовної літератури сприяло наповненню полиць бібліотеки сучасними та якісними ресурсами, інтерактивними виданнями з мобільними додатками та книгами, створеними за принципом універсального дизайну. **Особливий скарб фонду – унікальна колекція книг з автографами авторів, яка нині нараховує 229 безцінних примірників.**

Справжньою окрасою воєнних років стали соціокультурні проєкти з промоції читання. **Родинний марафон «Тату, почитай!»**, ініційований письменницею та громадською діячкою Євгенією Пірог, підтримав традицію спільного сімейного читання й допомагаючи дітям розвивати мовлення, уяву та емоційний інте-

лект, а батькам – стати активними учасниками освітнього процесу своїх дітей. У партнерстві з ініціативою «Додай читання!» реалізували масштабний проєкт «Читацьке Бюро», в межах якого діти стали творцями власної книги. Юні літератори мали можливість вигадувати сюжети казок, малювати ілюстрації та презентувати власні роботи. Їхні історії увійшли до багатомовного альманаху «Чари Читацького Бюро», що став символом дитячої уяви та сили слова.

Бібліолонгрід «Разом з книгою вчу мову» сприяв інтерактивності та привабливості мовної освіти для юного покоління й став інноваційним підходом до вивчення рідної мови. Діти з внутрішньо-переміщених родин покращували свої мовні знання через сучасні українські книги та створювали оригінальні бібліопостери, демонструючи свою любов до української мови та творчий підхід до навчання.

Під гаслом «Бібліотека дарує радість» реалізовувався проєкт «Читаполіс із галактики Нашекнижжя». Брендова легенда про місто Читаполіс, спеціальні наліпки у вигляді квітів, як новаторський елемент реєстрації юних читачів, та навігаційні таблички перетворили бібліотеку на казковий простір. А вигадані бібліотекарями брендові персонажі – песик Читакса та киця Мурчитела – стали символами творчої комунікації з дітьми.

У складні часи війни діти потребують турботи та психоемоційної підтримки, тому життєво важливою стала ініціатива «Освіта та психологічна підтримка дітей в умовах війни», що використовувала міжнародну методичку Element of Play, аби допомогти дітям долати травматичний досвід через гру та книгу. Платформою для внутрішньо-переміщених родин став проєкт «Надзвичайні історії маленьких українців», у межах якого діти мали можливість поділитися своїми переживаннями та надіями під час бібліосторителінгових занять, а зібрані історії увійшли до унікальної однойменної збірки, яка стала свідченням незламності дитячого духу. Ініціативи «АРТ-обійМи», «Кімната терапії іграшкою», «SMUHA2.0: емоційна компетентність дорослих та дітей» стали частиною комплексної підтримки та забезпечували дітям можливість зцілення через мистецтво та творчість, допомагаючи впоратися зі стресом та знайти підтримку у спільноті.

Взимку 2024-2025 років відвідувачів бібліотеки надихав зимово-читацький адвент-календар «До весни... Книжкуємо разом!».

Кожен день адвент-календаря відкривав нову сторінку, пропонуючи познайомитися з певним книжковим виданням. За допомогою такого підходу ми не лише популяризували книги, а й створювали відчуття спільності серед дітей, які разом чекають на весну та нові пригоди.

Відеотека «Наша школа» – це ще один крок у напрямку створення інтерактивної освітньої платформи. У межах цього проєкту діти можуть переглядати відеорозповіді про рекомендовані книги на офіційній вебсторінці Рівненської обласної бібліотеки для дітей <https://rdobd.com.ua/>, а також брати участь у дискусіях та обговореннях про прочитане. Такий формат робить процес читання цікавішим та доступнішим.

Завдяки участі у національних та міжнародних проєктах заклад впевнено закріпив за собою статус платформи для розвитку критичного мислення та медіаграмотності серед дітей і дорослих. Одним із яскравих прикладів стали антифейкові інтелектуальні ігри «НотаЄнота». Цей формат, розроблений у межах всеукраїнського проєкту за підтримки Goethe-Institut в Україні та науково-популярного медіа «Куншт», став справжнім проривом у сфері боротьби з дезінформацією. Варто також відзначити міжнародну ініціативу «Fit in Fakten» та вебквест «MediaPUX», які стали інструментами для інтерактивного навчання, залучаючи користувачів до активного аналізу інформації та пошуку правди в цифровому просторі. До Глобального тижня медіа- та інформаційної грамотності організували унікальну XR-виставку плакатів під назвою «Справжні причини війни, або як працює російська пропаганда», яка стала не просто експозицією, а інтерактивним простором для аналізу механізмів дезінформації. Відвідувачі мали змогу зануритися в глибину пропагандистських стратегій, отримуючи цінні знання про те, як розпізнавати маніпуляції.

Сьогодні книгозбірня продовжує дивувати своїх читачів, пульсує життям, змінюється разом із суспільством та інколи навіть випереджає час. Це місце, де оживають казки й народжуються мрії дітей. Різноманітні імпрези та проєкти, креативні клуби за інтересами та сучасний фонд, літературні фестивалі та конкурси, оригінальні фотозони та інсталяції – усе це робить бібліотеку магнітом для дітей і дорослих, місцем, де кожен – від дитини до дорослого – може знайти відповіді на найважливіші питання сучасного інформаційного світу.

Людмила ХІЛУХА

в.о. директора
Волинської
обласної бібліотеки для дітей

85 РОКІВ РАЗОМ ІЗ ДІТЬМИ!

ДО ЮВІЛЕЮ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Головна дитяча книгозбірня Волинської області – Волинська обласна бібліотека для дітей – 10 червня 2025 року святкує 85 років від дня заснування. Ювілейна дата – добра нагода, щоб підсумувати минуле, дати оцінку сьогоденню та поринути у майбутнє. Саме 10 червня 1940 року було прийнято Постанову № 410 Волинського облвиконкому «Про організацію музеїв і бібліотек в області», якою передбачено утворення Державної обласної бібліотеки для дітей в м. Луцьку

85 років життя бібліотеки вмістили багато історичних подій: війни, повоєнні відбудови, зміни державного устрою, економічні кризи. У своєму розвитку книгозбірня пройшла багато етапів становлення, реорганізацій та змін, але завжди головною особою в бібліотеці була і є дитина-читач!

Упродовж свого існування обласна бібліотека для дітей забезпечує дітям і підліткам Волині доступ до актуальної книги, є майданчиком для саморозвитку, спілкування, творчості та відпочинку. За цей час книгозбірня виробила власну філософію дитячого дозвілля, засновану на високих стандартах якості обслуговування користувачів і відкритості для інновацій, стала сучасною інформаційно-дозвіллевою, культурно-просвітницькою, організаційно-методичною установою соціально-культурної інфраструктури краю.

Фактично, книгозбірня розпочала своє існування як дитячий відділ при обласній бібліотеці для дорослих лише після звільнення області від німецьких окупантів у 1944 році. Постановою №30 виконкому Луцької міськради від 17.01.1947 року «Об утверждении плана выпуска продукции предприятиями г. Луцка на 1947 год и плана развития сети просвещения, культуры и жилищно-коммунальных учреждений» було передбачено виділення окремого приміщення для обласної бібліотеки для дітей. Згідно з архівними даними того ж року бібліотека відкрила свої двері для юних читачів у двох невеличких кімнатах Луцького міського палацу піонерів та школярів.

Штат бібліотеки налічував п'ять працівників, а першим директором була Віра Феодосіївна Єлісєєва (Гурова), випускниця Харків-

ського педагогічного інституту, нагороджена багатьма бойовими медалями, а в мирний час за досягнення в розвитку бібліотечної справи – орденом «Знак пошани». Вагомий слід у становленні бібліотеки залишили Віра Федорівна Панченко, Віра Миколаївна Мазурок, Марія Захарівна Жеребець.

З квітня 1948 року офіційна назва книгозбірні – обласна бібліотека для дітей та юнацтва. На той час бібліотека обслуговувала 2000 читачів, книжковий фонд становив 999 примірників на суму 4138 руб. 10 коп. Поступово зростав бібліотечний фонд, розширювалася структура, штат, зміцнювалася матеріальна база. У 1951 році загальна площа приміщення установи становила 50 кв.м, у штаті було 9 працівників. Оскільки у повоєнні роки в області йшло активне формування мережі бібліотек, у тому числі і дитячих, розвивалася організаційно-методична діяльність, створено методичний відділ.

Для Волинської обласної бібліотеки для дітей 60-ті роки минулого століття стали роками фундаментального становлення. Значні зміни в житті книгозбірні відбулися після шкільної реформи, яка передбачала обов'язкову восьмирічну освіту. Відповідно до Наказу Міністерства культури УРСР «Про реорганізацію роботи бібліотек для дітей» від 6 квітня 1962 року № 138 обласні бібліотеки для дітей та юнацтва реорганізовані в обласні державні бібліотеки для дітей.

Положення Міністерства культури УРСР від 05.04.1962 року визначало обласні бібліотеки для дітей та юнацтва державними обласними бібліотеками для дітей, центрами науково-методичної роботи та координації діяльності бібліотек усіх відомств, які обслуговують читачів-учнів 1-8 класів. Читачів-учнів 9-11 класів було переведено на обслуговування в бібліотеки для дорослих. Поворотною віхою цього періоду було створення у 1967 році головної дитячої бібліотеки країни – Державної республіканської бібліотеки України для дітей, яка стала науково-дослідним, науково-методичним, координаційним центром для обласних дитячих бібліотек¹.

У структурі Волинської обласної бібліотеки для дітей з'являються відділи обслуговування читачів молодшого шкільного віку (1-4 класи) та середнього шкільного віку (5-6 і 7-8 класи) з абонементами та читальними залами, вводиться посада бібліографа. З середини 60-х років активно впроваджується бібліотечно-бібліографічна класифікація, покращується стан фондів, з'являється відкритий доступ читачів до фондів бібліотеки, велика увага приділяється індивідуальній роботі з читачами.

З 1964 по 1977 роки директором бібліотеки була Ніна Іванівна Куликова. Долаючи труднощі, вона згуртувала навколо себе колектив ентузіастів. У бібліотеці відкрилися нові відділи: 1969 року – книгозберігання, першим завідувачем якого стала Світлана Іванівна Некрасова, у 1970 році – бібліографічний, який очолила Марія Михайлівна Мах, у 1974 – відділ нотно-музичної літератури, зав. відділом якого стала Ліза Федорівна Вовчук. Ввели посади заступника директора (1966 рік), друкарки, водія (1969 рік). Вагомий внесок у розбудову бібліотеки, формуванню її позитивного іміджу внесли Світлана Василівна Ярошук, Маргарита Костянтинівна Утехіна, Надія Григорівна Ваденюк, Людмила Олександрівна Ілюшина, Надія Василівна Александрович, Олена Євгеніївна Мялковська, Олена Володимирівна Ємельянова, Марія Йосипівна Степчук, які залишили помітний слід у історії книгозбірні.

¹ Нині – Національна бібліотека України для дітей

За період з 1947 по 1973 роки книгозбірня неодноразово змінювала своє розташування, адже протягом десятиліть її штат і фонд розширювалися, так само незмінно підвищувався рівень роботи та цікавість до неї читачів.

З 1973 року і донині Волинська обласна бібліотека для дітей займає частину приміщення першого поверху житлового будинку загальною площею 469 кв. м. по проспекту Волі, 37.

У подальші роки Волинську обласну бібліотеку для дітей очолювали знані в бібліотечній галузі Волині люди – Лілія Андріївна Понагайба, Раїса Миколаївна Тарнавська, Клавдія Степанівна Блащук, Людмила Антонівна Стасюк.

Новим етапом розвитку Волинської обласної бібліотеки для дітей стала централізація мережі бібліотек, яка розпочалася у 1974 році. Книгозбірня стала науковим і організаційно-методичним центром: створено обласну Міжвідомчу раду з питань бібліотечної роботи при обласному управлінні культури, розширилися функції методичного відділу, впроваджувалися елементи дослідницької роботи, надавалася методична і практична допомога бібліотекам області щодо організації роботи з читачами-дітьми. Особлива увага зверталася на дитячі бібліотеки (в області налічувалося 34 спеціалізовані бібліотеки для дітей) як ідеологічні заклади, що виховують дітей засобами книги. У бібліотеках починають працювати читачькі клуби, гуртки, лекторії, популярними стають гуртки патріотично-краєзнавчого спрямування – юних краєзнавців, активно залучається до співпраці громадськість – створюються бібліотечні ради, читачькі активи.

Діяльність обласної дитячої книгозбірні у 70-80-ті роки хоча й була доволі різноманітною, але повністю контролювалася державно-партійним апаратом. Родзинкою діяльності Волинської обласної бібліотеки для дітей у ті роки стала активізація масової роботи, урізноманітнення її форм, створення низки гуртків за інтересами дітей. Попри чинну ідеологію, працівники бібліотеки особливу увагу звертали на допомогу дітям у навчанні, організації дозвілля, залучали до читання книг про історію, традиції, культуру різних народів, розвиток науки і техніки. На підтримку освітнього процесу організовуються гуртки юних техніків, любителів природи. При обласній бібліотеці для дітей в 70-80-і роки минулого століття з різною періодичністю діяли клуби: «Планета», «Знай, люби, бережи», «Факел», «В світі прекрасного», «Орлятко», гуртки «Юні натуралісти», «Юні історики», «Юні політінформатори», ляльковий театр «Золотий ключик». Читачький актив дітей залучався до роботи в гуртках «Юні друзі бібліотеки», «Юні бібліотекарі».

З кінця 70-х років активно використовувався бібліобус, що дозволило здійснювати виїзди в районні і сільські бібліотеки, обслуговувати книгою віддалені школи міста, заміські піонерські табори відпочинку дітей. Бібліотека прагнула охопити книгою більшу кількість дітей – створено сектор нестационарного обслуговування, який діяв при відділі обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів, а згодом він перетворився на самостійний відділ.

У 80-х роках в умовах перебудови суспільного життя бібліотека ініціювала нові підходи до роботи з читачами. Започатковувалися дискусійні форми спілкування з однолітками, митцями та письменниками. У масовій роботі бібліотеки частіше застосовувалися емоційні бесіди на актуальні теми, організовувалися диспути, проводилися усні журнали, прем'єри книг, конкурси знавців книги, КВК та сімейні змагання.

Станом на кінець 1988 року бібліотечний фонд налічував понад 150 тис. примірників книг та періодичних видань, понад 4 тис. грамплатівок. Штат установи складав 43 працівники, які обслуговують понад 15 тис. читачів, з них 34 – бібліотечні фахівці, 9 – господацький персонал. Вперше порушилося питання щодо невідповідності приміщення зростаючим вимогам обслуговування дітей.

Нова доба в історії Волинської обласної бібліотеки для дітей, як і в історії нашої держави, розпочинається у 1991 році. У цей період відбувається докорінна переорієнтація усіх напрямів роботи з читачами.

Бібліотека усвідомлює себе не як ідеологічний заклад, а установа, що забезпечує юним читачам вільний доступ до знань, інформації, надає можливості для розвитку, стає центром проведення дозвілля дітей, міжособистісного спілкування. Зростає популярність дитячих гуртків, клубів, спрямованих на творчу самореалізацію дітей, запроваджуються програми цікавого і змістовного дозвілля під час шкільних канікул. На підтримку юних обдарувань у бібліотеці працюють літературно-музична вітальня «Берегиня», інтелектуально-пізнавальний клуб «Гіпотеза», мистецькі вітальні «Калинова гілка», «Душі криниця», ляльковий театр «Золотий ключик». У полі зору бібліотекарів знаходяться питання відродження української національної культури, свідомості, традицій, організація виставок народної творчості, свята рідної мови. Кардинальні зміни відбулися і в організаційно-методичній роботі – книгозбірня стала лабораторією з питань дитячого читання для бібліотек області, що обслуговують дітей. На початок

1995 року було 33 спеціалізовані бібліотеки для дітей та 700 сільських бібліотек-філій в області. Бібліотека була базою проведення Республіканського дослідження «Бібліотека і книга в процесі трудового виховання та профорієнтації учнів 7-8 класів» (1988 рік), Всеукраїнського дослідження «Історія дитячих бібліотек України» (1993-1995 роки), яке увійшло в монографію колективу НБУ для дітей «Історія розвитку бібліотек України для дітей кінець XIX–XX ст.», базою проведення Всеукраїнського семінару завідувачів відділами інформаційно-бібліографічної роботи обласних бібліотек для дітей (1994 рік).

З метою активізації роботи дитячих бібліотек області у 1993-1994 роках започатковано проведення обласних творчих конкурсів: літературного «Думи і мрії» та юних казкарів «Казку складаю сам», які й досі не втратили своєї популярності серед дітей.

Звичними подіями у бібліотеці стали сімейні свята, дозвілєві програми, квести, концерти, вистави, акції, іміджеві розважальні заходи за межами бібліотеки.

Для користувачів різної вікової категорії та уподобань діяли літературно-мистецькі вітальні «На струнах серця», «Світлинка», «Варіації», клуб «Кругозір» та ляльковий театр книги «Золотий ключик». Дієвою формою роботи стають школи передового бібліотечного досвіду з різних напрямів роботи: з формування фондів, пропаганди літератури, створення каталогів, картотек, бібліографічних покажчиків, індивідуальної і масової роботи з читачами.

Новий стратегічний розвиток Волинської обласної бібліотеки для дітей розпочався 1999 року, коли установу очолила Наталія Василівна Граніч – молодий амбітний директор, чудовий організатор, творча особистість. Саме ці якості допомагали їй у кожному починанні, забезпечували високий авторитет і визнання колективу, всієї бібліотечної спільноти Волині. Зробили ремонт внутрішніх приміщень, оновили дизайн читальних залів та абонементів, закупили нові меблі. Простір бібліотеки набув сучасного й комфортного вигляду, максимально орієнтованого на потреби молодих користувачів. У 1999 році відкрито відділ краєзнавчої літератури, впроваджено проектну та програмну діяльність, інформатизацію бібліотеки. Авторитет, дипломатичність, почуття справедливості, досконалість в усьому, вимогливість, в першу чергу до себе, а потім уже до колективу, допомагали Наталії Василівні упродовж 23 років згуртовувати навколо себе однодумців, відданих своїй справі.

Завдяки конструктивному мисленню, її ініціативі у практику роботи запроваджено нові цікаві форми роботи: інтерактивні виставки, буктрейлери, круїз-лото, фольк-реву, ерудит-шоу, бесіди-естафети, етномозаїки, флешмоби, інсталяції, онлайн-конкурси, квести – книгозбірня стає незмінною локацією для проведення різноманітних масових заходів, презентацій нових видань, творчих зустрічей з відомими письменниками, митцями, місцем зустрічі креативної сучасної молоді. Наталія Граніч стала ініціатором реалізації просвітницьких проєктів: «Родинний вихідний «Із бібліотекою разом», «Світ пограниччя», «Безпечне дитинство», «Стань вище – читай», «Волинь читає дітям», «Бібліотека їде в гості», «Профі-кейс: дивимось у майбутнє», численних обласних літературно-мистецьких свят, конкурсів, вікторин. З 2000 року Постановою колегії управління культури ОДА «... за досягнення високих показників по основних напрямках роботи, здійснення методичного керівництва» Волинську обласну бібліотеку для дітей переведено на I категорію оплати праці керівних працівників.

Наступний етап розвитку обласної бібліотеки для дітей пов'язаний із впровадженням в діяльність установи інформаційних технологій. У 2008 році закуплено бібліотечне програмне забезпечення MARK-SQL, створено локальну комп'ютерну мережу, розпочалося формування електронного каталогу та електронної бази даних користувачів, відбувається поступова комп'ютеризація бібліотечних процесів. З 2010 року бібліотека стала членом Корпорації дитячих бібліотек України з аналітичного розпису періодичних видань «КОРДБА». З 2011 року функціонує сайт бібліотеки, де представлено інформацію про книгозбірню, її ресурси та послуги, новини та анонси заходів тощо. Залученню дітей до книги, читання сприяє активна робота бібліотеки у соціальній мережі «Фейсбук», створено Ютуб-канал. Завдяки перемозі у IV раунді конкурсу проєктів «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до інтернету» програми «Бібліоміст» (2013 рік) бібліотека задовольняє потреби користувачів у комп'ютерній техніці, запрацював центр доступу до інтернету. Участь у конкурсі проєктів фірми Funmedia «English123 в бібліотеці» програми «Бібліоміст» дозволив надавати користувачам бібліотеки безкоштовний доступ до курсу вивчення англійської мови «English123». Книгозбірня стає переможцем Всеукраїнських конкурсів програми Бібліоміст «Регіональні піар офіси сучасних бібліотек», «Вивчаємо англійську в бібліотеці», «БібліоКіноФест – 3» (за ролик «В бібліотеці читають навіть хом'яки»), проєкту «Партнерство бізнесу та бібліотек», організованого програмою Бібліоміст спільно з Центром «Розвиток КСВ», що дає змогу залучити до співпраці бізнес, учасником проєкту Представництва Європейського Союзу «Інформаційна підтримка Мереж ЄС в Україні», Всеукраїнського ярмарку бібліотечних інновацій «Сучасна бібліотека: рухаємось вперед».

Безумовно, життя нашої книгозбірні невіддільне від загальної бібліотечної системи в Україні. Ми переживаємо проблеми, пов'язані із застарілою нормативно-правовою базою, низьким рівнем фінансування, зниженням кваліфікаційного потенціалу персоналу та багатьма іншими. Стурбовані зменшенням мережі спеціалізованих бібліотек для дітей в області, приєднання їх до структурних підрозділів інших закладів культури. За останні п'ять років мережа спеціалізованих бібліотек для дітей Волині зменшилася на вісім книгозбірень.

У Волинській обласній бібліотеці для дітей у 2022 році здійснено реорганізацію відділів: об'єднано відділ книгозберігання і організації та формування фондів і каталогів в один відділ, ліквідовано відділ естетичного виховання, відділ краєзнавчої літератури переведено в режим роботи сектору. Роком раніше ліквідовано відділ нестационарного обслуговування. Відповідно зменшився штат, який налічує нині 27 працівників.

Вже четверте покоління фахівців не тільки зберігає кращі традиції, а й творить сучасну бібліотеку: Олена Сілкова, Оксана Кардаш, Тетяна Савула, Ольга Окунєва, Марія Ленартович, Алла Потрапелюк та інші. Це команда професіоналів, які реалізують себе за покликом душі, завжди натхненні, доброзичливі, випромінюють тепло душі і серця. Завдяки зусиллям 23-х працівників, які мають фахову освіту у закладі панує унікальна атмосфера, що сприяє навчанню, розвитку та креативності користувачів. Сервіс та відповідальність, відкритість і доступність, позитивність у спілкуванні з кожним, інновації у роботі – так бібліотека залучає нових читачів.

Професійне кредо працівників – «Головне – це читач!». У бібліотеці функціонує п'ять відділів – дитячого та сімейного читання, читання та навчально-творчого розвитку підлітків, інформаційних технологій та бібліографії, формування та збереження фондів, організаційно-методичний, а також сектор краєзнавчої літератури. Бібліотека обслуговує близько 12 тис. дітей, батьків, вихователів, студентів, учителів. До послуг користувачів бібліотечний фонд, який містить понад 77 тис. примірників пізнавальної, художньої, довідкової літератури та періодичних видань, ДБА та автоматизовані бази даних. Успішно діють ляльковий театр книги «Чарівна ширма», театр тіней «Казковий Ліхтар», реалізуються довготривалі просвітницькі та творчі проекти: «Родинний вихідний «Із бібліотекою разом», «Безпечне дитинство» (спільно з ДСНС України у Волинській області), «Творчі долоньки», «Бібліотека їде в гості», артпростір «Валіза ідей для творчих дітей», «КнигоГрайко», «Жити в стилі ЕКО вчить бібліотека», метою яких є відродження традиції читання у колі української родини, зацікавленість у користуванні друкованою книгою як джерелом знань, заохочення до систематичного читання, залучення до бібліотеки нових користувачів. Бібліотека є базою проведення навчань майбутніх педагогів – студентів КЗ «Луцький педагогічний коледж».

Нашим відвідувачам ніколи нудьгувати! Щороку читачі стають учасниками подій, які

надовго запам'ятовуються! Це і урочисті відкриття Всеукраїнського тижня дитячого читання на Волині, і посвята в читачі, літературно-мистецькі години, квести, мандрівки, челенджі, майстер-класи, зустрічі з письменниками та відомими краєзнавцями. Налагоджено тісну співпрацю та плідні стосунки зі школами, позашкільними установами, літературно-мистецькими організаціями, творчими спілками, НРЦ, громадськими та волонтерськими організаціями, які допомагають у проведенні заходів, тим самим роблячи їх незабутніми, актуальними, пізнавальними. З роками Волинська обласна бібліотека для дітей перетворилася на багатофункціональний інформаційний простір, освітній і культурний центр дозвілля дітей, місце проведення вільного часу в спілкуванні з друзями, літературою та мистецтвом.

Ера домашнього інтернету надала можливість включати в коло дозвілля з бібліотекою і віддаленого користувача, залучаючи його до різноманітних творчих онлайн-проектів, конкурсів. Інформаційна робота набуває нового формату – буктрейлери, інтерактивні ігри, віртуальні книжкові виставки, веб-бібліографічні посібники – усе спрямовано на популяризацію книги та бібліотеки. Усе це дозволило швидко переформатувати роботу установи під час пандемії COVID-19 – працівники бібліотеки створювали якісний контент для дітей, бібліотечних фахівців, організаторів дитячого читання в соціальних мережах (ведуться рубрики «Бібліо-ТВ», «В гостях у видавництва: знайомимось, вибираємо, читаємо», «Бібліотека рекомендує», «З історії однієї книги», «Цікавинки з усього світу»), створюються буктрейлери, слайди та відеопрезентації, вебуроки, реалізуються онлайн-проекти «Читаємо серцем», «Час читати», «Поради бібліотерапевта».

Діяльність кожної бібліотеки невіддільна від життя країни. Бібліотеці для дітей довірено крихкий світ дитинства. Попри війну, діти народжуються, ростуть і щодня потребують умов та можливостей для розвитку тут і зараз.

З початком повномасштабного вторгнення рф одним із напрямів діяльності Волинської ОДБ стала робота, спрямована на психологічне розвантаження дітей ВПО через організацію дозвіллевих заходів. З перших днів війни працівники бібліотеки організували нестационарну форму обслуговування дітей-переселенців у артпросторі «Діти слухають казки». Також проводилися сеанси книготерапії, вікторини, ігри, майстер-класи, вуличні акції, до яких залучалися волонтери, письменники, творчі люди Волині.

З вересня 2022 року успішно діє проєкт «Бібліо-артпростір «Валіза ідей для творчих дітей»», який об'єднав дітей ВПО та маленьких лучан у прагненні безпечно проводити дозвілля, розвиватися, творити та навчатися.

Спільно з Волинською обласною організацією Товариства Червоного Хреста реалізуємо проєкт «Безпечний простір», спрямований на підтримку ментального здоров'я, забезпечення емоційної стійкості, психосоціального добробуту та безпеки дітей.

Із лютого 2025 року в бібліотеці діє проєкт «Зерно довіри», у межах якого всі охочі можуть звернутися за консультацією до практикуючого психолога, аби пропрацювати дитячі травми, низьку самооцінку, складні родинні стосунки та інші психологічні труднощі.

Ініціативи, що народилися на початку війни, не згасли, а навпаки розвиваються і набувають нових форм. Бібліотекарі донатять на ЗСУ, закупають дрони, долучаються до зборів побутових речей для військових та ВПО, організовують дітей на виготовлення оберегів для військовослужбовців. Колектив

установи разом із користувачами збирають книги для облаштування книжкових полиць в укриттях та гуманітарних штабах у регіонах, що постраждали внаслідок російської військової агресії. Також здійснюється збір україномовних дитячих книжок для дітей, які нині проживають за межами України.

Активно впроваджуючи інновації в роботу з користувачами, бібліотека не забуває і про ще одну з головних функцій обласної книгозбірні – навчати та ділитися успішним досвідом. Волинська обласна бібліотека для дітей є організаційно-методичним центром для 19 спеціалізованих книгозбірень ТГ із питань дитячого читання, удосконалення фахового рівня бібліотекарів та популяризації інноваційних форм роботи з дітьми.

Саме методична діяльність ОБД стала найбільш затребуваною останнім часом: ми здійснюємо методичний супровід бібліотек, що обслуговують дітей, перш за все у залученні та стимулюванні дитини до читання, розвитку творчих здібностей, формуванні успішної особистості.

Велика увага методичної служби бібліотеки спрямована на організацію та проведення щорічних Всеукраїнських та регіональних творчих акцій: Всеукраїнського тижня дитячого читання на Волині, всеукраїнських конкурсів «Лідер читання», «Творчі канікули» та інших.

Розуміючи винятково важливе значення національно-патріотичного виховання дітей та підлітків, формування національної ідентичності бібліотека реалізовувала обласні творчі проєкти: «Герої серед нас», «Україна у моєму серці», «Я дякую, солдате, за життя, дитинство та щасливе майбуття!».

Книжкові новинки

Національної бібліотеки

України для дітей

Кращі видання українських видавництв, які отримала бібліотека у другому кварталі 2025 року

Список підготували:

Наталія ЗАГОРУЙКО

– завідувач відділу формування та зберігання документних ресурсів Національної бібліотеки України для дітей, заслужений працівник культури України

Валентина КРАСНОЖОН

– завідувач відділу довідково-інформаційного обслуговування Національної бібліотеки України для дітей

Дошкільнятам та дітям молодшого шкільного віку

1. Адамс Д. Оповідень / Д. Адамс ; з іл. М. Броль ; пер. з англ. І. Андрусяк. — Харків : Читаріум, 2024. — 127 с. : іл.

Збірка казкових пригодницьких оповідань.

2. Андрусяк І. Дитина з мішка : повість-казка / І. Андрусяк ; намал. В. Крижановська. — Тернопіль : Богдан, 2024. — 56 с. : іл.

Казкова повість, що поєднує давні міфи про українських фольклорних персонажів, якими лякають дітей, та сучасний погляд на дитинство та дорослішання.

3. Баттерворт Н. Одного весняного дня / Н. Баттерворт ; іл. авт. ; з англ. пер. І. Ткачук. — Харків : Читаріум, 2024. — [36] с. : іл. — (Історії парку Персі).

Продовження історій про наглядача парку Персі від відомого британського письменника та ілюстратора дитячих книжок.

4. Берг М. Маленька одноріжка Зіронька / М. Берг ; пер. з нім. І. Вікторова ; іл. М. Кремер. — Харків : Ранок, 2025. — 87 с. : іл. — (Маленька одноріжка Зіронька).

5. Берг М. Маленька одноріжка Зіронька : Історії найкращих друзів / М. Берг ; пер. з нім. І. Вікторова ; іл. М. Кремер. — Харків : Ранок, 2025. — 87 с. : іл. — (Маленька одноріжка Зіронька) *Продовження чарівних пригодницьких казкових оповідей про добру одноріжку та її друзів.*

6. Беспалов М. Дніпро / М. Беспалов ; авт. ідеї І. Тараненко ; іл.: А. Плотка, О. Ротаєнко, М. Філіпчук [та ін.] ; артдир. та іл. М. Лешак. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2025. — [35] с. : іл. — (Книжечка-мандрівочка).

Книжка-абетка про українське місто Дніпро.

7. Бурянчик Н. Маня і Кабана : зб. оповідань / Н. Бурянчик ; намал. А. Майта. — Івано-Франківськ : Маґура, 2024. — 63 с. : іл. *Дотепні оповідання про чорну кішку та поросятко, що стали друзями, незважаючи на їхні протилежності.*

8. Валентинович В. Хто приносить свято? : про св. Миколая та його друзів / В. Валентинович ; [Проект] «4Mamas» ; іл. А. Грищенко. — Харків : Основа, 2024. — 31 с. : іл. — (Зимові історії).

Пізнавальна розповідь про різні різдвяні традиції.

9. Вдовиченко Г. Львів / Г. Вдовиченко ; авт. ідеї І. Тараненко ; іл.: О. Ротаєнко, М. Філіпчук, О. Бойко [та ін.] ; артдир. та іл. М. Лешак. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2025. — [35] с. : іл. — (Книжечка-мандрівочка). *Книжка-абетка про славетне місто Львів.*

10. Гресь А. Фінансова грамотність для дітей : 5-7 р. : наліпки : Перший крок до мільйона / А. Гресь ; [Проект] «4Mamas» ; іл. Н. В. Лук'янова. — Харків : Основа, 2024. — 48 с. : іл. + [2] окр. арк. наліпок. — (Корисні навички).

11. Гресь А. Фінансова грамотність для дітей : 8-10 р. : наліпки : Другий крок до мільйона / А. Гресь ; [Проект] «4Mamas» ; іл. Н. В. Лук'янової. — Харків : Основа, 2024. — 48 с. : іл. + [2] окр. арк. наліпок. — (Корисні навички). *Науково-популярне видання з цікавими історіями допоможуть дітям зрозуміти основні економічні поняття*

12. Галук Р. Велика втеча суриката Оскара : повість / Р. Галук ; іл. О. Шатохін. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. — 167 с. : іл.

Неймовірна повість про суриката із африканської савани, який через необережність потрапив до міського зоопарку та долаючи всі перешкоди повернувся додому

13. Геддов С. Маленькі динозаври, великі почуття : 10 історій усвідомленості / С. Геддов, Е. Овен ; іл. І. Лі ; пер. з англ. Р. Маринич. — Київ : Видавництво Ростислава Бурлаки, 2024. — 111 с. : іл.

Пізнавальне видання про вміння керувати різними емоціями за допомогою простих вправ з усвідомленості.

14. Дейвіс С. Гільда й Безмежне Ніде / С. Дейвіс ; намал. С. Міллер ; пер. з англ. В. Чернишенка ; комікси створив Л. Пірсон. — Київ : Artbooks, 2025. — 189 с. : іл. — (Читати – класно!).

15. Дейвіс С. Гільда і Великий Парад / С. Дейвіс ; намал. С. Міллер ; пер. з англ. В. Чернишенка ; комікси створив Л. Пірсон. — Київ : Artbooks, 2025. — 170 с. : іл. — (Читати – класно!).

Книги про казково-фантастичні пригоди безстрашної дівчинки, створені на основі графічних романів Люка Пірсона.

16. Дьоміна А. Зникнення у Кобилячій голі : казк. повість / А. Дьоміна ; намал. О. Болотова. — Івано-Франківськ : Магура, 2025. — 101 с. Захоплююча фантастична повість-казка про таємничий світ міста Кам'янець-Подільського, де магія, легенди та міфи переплетені у реальні події.

17. Дерманський С. Бібіка на прізвисько Комашка : казка / С. Дерманський ; намал. М. Дунаковський. — Івано-Франківськ : Магура, 2025. — 126 с. : іл.

Казкова тепла історія однієї маленької машинки.

18. Джекобі Д. Енциклопедія STEM для дітей : 100 понять для майбутнього генія / Д. Джекобі ; намал. В. Баркер ; пер. з англ. Ю. В. Козлової. — Харків: Ранок, 2025. — 113 с. : іл. Енциклопедія висвітлює безліч ідей і винаходів, які змінили світ. Зокрема, видання містить широкий спектр основних понять з природничих наук, технологій, інженерії й математики з вицерпним поясненням і наочними ілюстраціями.

19. Живка З. Вінниця / З. Живка ; авт. ідеї І. Тараненко ; іл.: А. Плотка, О. Ротаєнко, Д. Філіпчук [та ін.] ; артдир. та іл. М. Лешак. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2025. — [35] с. : іл. — (Книжечка-мандрівочка). Книжка-абетка про перлину українського Поділля – місто Вінницю.

20. Живка З. «Мрія» в янгольському товаристві, або 250 тонн надії : присвяч. 35-річчю першого польоту «Мрія»... / З. Живка ; намал. Б. Бондар. — Львів : Свічадо, 2024. — 47 с. : іл. Казкова пригода найбільшого у світі літака у товаристві помічників святого Миколая.

21. Казанжик З. Одеса / З. Казанжик ; авт. ідеї І. Тараненко ; іл.: О. Ротаєнко, М. Філіпчук, Г. Виноградова [та ін.] ; артдир. та іл. М. Лешак. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2025. — [35] с. : іл. — (Книжечка-мандрівочка).

Книжка-абетка про багату історію й особливий колорит міста Одеси.

22. Корделл М. Коржик і Маківка у парку розваг / М. Корделл ; іл. авт. ; пер. з англ. Б. Мартиненка. — Харків : Читаріум, 2024. — 80 с. : іл. Весела, добра книжка від володаря медалі Калдекотта за «найвидатнішу американську книжку з картинками для дітей».

23. Книга О. Херсон / О. Книга ; авт. ідеї І. Тараненко ; іл.: О. Ротаєнко, Д. Філіпчук, Г. Виноградова [та ін.] ; артдир. та іл. М. Лешак. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2025. — [35] с. : іл. — (Книжечка-мандрівочка). Книжка-абетка про наш степовий край, місто мореплавства – Херсон.

24. Кокотюха А. Загадка проклятої штольні : підземний детектив / А. Кокотюха ; іл. та обкл. П. А. Ромашевської. — Харків : Ранок, 2025. — 48 с. : іл. — (Детективи звідусіль). Казкова детективна і загадкова історія.

25. Костенко Л. Бузиновий цар / Л. Костенко ; іл. В. Ковальчук. — Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2025. — 33 с. : іл. Чудове перевидання збірки віршів для дітей.

26. Кузьменко Д. Старенький трамвай пана Песика : казка / Д. Кузьменко ; намал. І. Кравець. — Крихівці : Магура, 2025. — 63 с. : іл. Атмосферна казкова історія про справжню дружбу.

27. Кульман Т. Айнштайн : фантаст. подорож мишеняти у просторі й часі / Т. Кульман ; з нім. пер. Х. Назаркевич ; іл. авт. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. — [121] с. : іл., фотоіл., портр Нова пригода Мишеняти від чудового оповідача і художника, де дивовижно поєднано цікаву оповідь, веселі пригоди і факти.

28. Ларвуд К. П'ять королівств. Кн. 3 : Звірі Хмуросердного лісу / К. Ларвуд ; пер. з англ. Г. Лелів ; іл. Д. Ваят ; обкл., титул І. Сулими. — Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2024. — 303 с. : іл. — (П'ять королівств). Третя частина фентезійного кролячого циклу про пригоди, силу сім'ї, дружбу, відвагу та перемогу добра над злом.

29. Манів Г. Пригоди Устимка та його ангела-охоронця / Г. Манів ; намал. Б. Бондар. — Львів : Свічадо, 2024. — 55 с. : іл. Невеличка повість про веселі й захопливі пригоди на літніх канікулах у селі.

30. Манів Г. Різдвяна місія, або Як подолати Змія : казка / Г. Манів ; худож. оформ. О. Шатохіної. — Київ : Видавництво РМ, 2025. — 47 с. : іл. — (Чарівні історії). Різдвяна казка з чарівними ілюстраціями про сміливість, віру і теплоту сімейного вогнища, що об'єднує навіть у найскладніші часи.

31. Мелех А. Емі і Таємний Клуб Супердівчат : повість. [Кн.] 11 : Алоха / А. Мелех ; намал. М. Бабінська ; пер. з пол. Д. Матіяш. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. — 167 с. : іл. Продовження захопливих історій допитливої шестилітньої Емі та подружок з Таємного Клубу Супердівчат на літніх канікулах у таборі віндсерфінгістів.

32. Новікова Г. Світ почуттів та емоцій / Г. Новікова ; іл. Ю. Е. Риженко. — Київ : Кристал бук, 2024. — 47 с. : іл. — (Енциклопедія для дітей. Зрозуміла психологія).

Пізнавальне видання допоможе дітям на прикладі типових життєвих ситуацій розібратися в розмаїтті почуттів та засвоїти прийоми керування своїми емоціями.

33. Осадко Г. Панґолін шукає любов / Г. Осадко ; іл. Л. Стецькович. — Харків : Читаріум, 2024. — 30 с. : іл. *Надзвичайно зворушлива пригодницька історія про емпатію, дружбу та пошук свого місця у світі. Це ідеальна книга для сімейного читання, яка подарує багато яскравих вражень та захопливих моментів, надихаючи на роздуми про найважливіше у житті.*

34. Perez С. Шарлок : Зниклі миші / С. Perez ; намал. Б. Лакомб ; пер. із фр. С. Караєвої. — Харків : Vivat, 2025. — 79 с. : іл. — (Найкращий подарунок).

35. Perez С. Шарлок : Підпільна торгівля / С. Perez ; намал. Б. Лакомб ; пер. із фр. С. Караєвої. — Харків : Vivat, 2025. — 79 с. : іл. — (Найкращий подарунок). *Серія книг про карколомні розслідування кота-детектива.*

36. Правоторова В. Билиці й небилиці з чарівної рукавиці : зб. творів / В. Правоторова ; намал. М. Рудюк. — Івано-Франківськ : Магура, 2024. — 85 с. : іл. *Збірка затишних віршів та оповідань.*

37. Пйонтковська Р. Китиха : повість / Р. Пйонтковська ; іл. К. Колодзей ; пер. з пол. Б. Антоняк. — Львів : Урбіно, 2024. — 103 с. : іл. *Весела історія про толерантність, вміння приймати і любити себе такою, як є.*

38. Ролінг Д. Різдво у Гоґвортсі : текст із кн. «Гаррі Поттер і філософський камінь» / Д. Ролінг ; іл. Ц. Гао ; пер. з англ. В. Морозова ; за ред. І. Малковича. — Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2024. — [39] с. : іл.

Книга, з надзвичайно чудовим художнім оформленням, оповідає зворушливу історію першого Різдва Гаррі Поттера у Гоґвортсі.

39. Смаль Ю. Тиранозавр Рекс : оповідання / Ю. Смаль ; намал. А. Рудик. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. — 63 с. : іл. — (Історії для розчитування/для тих, хто вчиться читати). *Невеликі за обсягом пригодницькі оповідання заохотять дитину до читання, а улюблені герої допоможуть прищепити нову щоденну звичку.*

40. Сміт А. Вінстон повертається додому на Різдво / А. Сміт ; пер. з англ. Г. Яновської ; іл. авт. — Харків : Жорж, 2023. — 176 с. : іл. — (Час із книгою). *Продовження чарівної історії із святковими порадами та рецептами різдвяних виробів.*

41. Сміт А. Вінстон і різдвяний лист / А. Сміт ; пер. з англ. Г. Яновської ; іл. авт. — Харків : Жорж, 2023. — 176 с. : іл. — (Час із книгою). *Щемна, затишна казкова історія з цікавими ідеями передсвяткових справ.*

42. Сміт А. Вінстон і різдвяний лист / А. Сміт ; пер. з англ. Г. Яновської ; іл. авт. — Харків : Жорж, 2023. — 176 с. : іл. — (Час із книгою). *Весела, чарівна казка про Різдво, подібна до «Грінча».*

43. Сміт А. Грампус і його Жахливий та Підступний Різдвяний План : іл. різдв. повість-казка для дітей і, безумовно, Грампусів / А. Сміт ; з англ. пер. Г. Яновської ; іл. авт. — Харків : Жорж, 2023. — 175 с. : іл. — (Час із книгою).

Весела, чарівна казка про Різдво, подібна до «Грінча».

44. Тарнавська М. Сільський футбольний детектив : оповідання / М. Тарнавська ; намал. Г. Приходько. — Івано-Франківськ : Магура, 2025. — 61 с. : іл. *Веселе детективно-пригодницьке оповідання.*

45. Ткачук Г. Джин та Зої : пригоди львів. собак-рятувальників / Г. Ткачук ; намал. В. Романова. — Львів : Свічадо, 2024. — 48 с. : іл. *Шість неймовірних історій про двох чудових собак-рятувальників.*

46. Ткачук Г. Котулаки і цвіт папороті / Г. Ткачук ; намал. І. Кравець ; Літературна агенція «Varabooka» . — Харків : Ранок, 2025. — 84 с. : іл. — (Котулаки ; кн. 2). *Продовження чаклунських пригодницьких історій.*

47. Флетчер Т. Різдвозаврова пісня : роман / Т. Флетчер ; іл. Ш. Девріса ; пер. з англ. М. Сахно ; літ. опрац. пісень М. Савки. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. — 332 с. : іл. *Продовження неймовірних пригод Різдвозавра та його найкращого друга.*

48. Шарратт Е. Почуттєві слова для пояснення моїх емоцій : 30 вправ на усвідомленість / Е. Шарратт ; іл. М. Форсберг ; пер. з англ. Р. Маринич. — Київ : Видавництво Ростислава Бурлаки, 2024. — 63 с. : іл. — (Маленький знавець слів). *Пізнавальне видання містить 30 вправ, які допоможуть дитині у формі гри усвідомити, прийняти та опанувати свої почуття.*

49. Шекелс А. Морський пес / А. Шекелс ; пер. з англ. О. Орлової ; [іл. авт.]. — Харків : Читаріум, 2024. — [32] с. : іл.

Перша книжка із захопливої серії про світ морських створінь від знаної американської письменниці й талановитої ілюстраторки.

50. Ширін Н. Темноліс. [Т. 2] : Хай пух летить! / Н. Ширін ; іл. авт. ; пер. з англ. К. Балашова. — Харків : Читаріум, 2024. — 246 с. : іл. *Продовження веселих пригод двох лисенят з дотепними малюнками.*

Підліткам та юнацтву

1. Бартосик А. На допомогу! або медицина в давнину й тепер / А. Барто-сик ; пер. з пол. Б. Антоняк ; іл. А. Гвіс. — Львів : Урбіно, 2022. — 143 с. : іл. *Науково-пізнавальне видання про найважливіші етапи становлення медицини та найгучніші відкриття у медичній галузі.*

2. Брітан М. Школа, чокери, рок-н-рол : повість / М. Брітан ; граф. робота на паліт. А. С. Шавлач. — Київ : Академія, 2024. — 223 с. *Пригодницький роман про шістнадцятилітніх підлітків.*

3. Вудфайн К. Загадка мальованого дракона : роман / К. Вудфайн ; пер. з англ. Н. Валевської ; іл. К.-Д. Маунтфорд. — Львів : Урбіно, 2022. — 358 с. : іл. — (Таємниці універмагу «Сінклер» ; кн. 3).

4. Вудфайн К. Загадка опівнічного павича : роман / К. Вудфайн ; пер. з англ. Я. Івченко ; іл. К.-Д. Маунтфорд. — Львів : Урбіно, 2023. — 363 с. : іл. — (Таємниці універмагу «Сінклер» ; кн. 4). *Нові атмосферні детективні пригоди із серії молодіжних ретро-детективів.*

5. Вульф М. Сага сестер-відьом. Т. 2 : Сестра місяця. Печаті й кості / М. Вульф ; пер. з нім. О. Губич. — Харків : Ранок : Readberry, 2025. — 479 с. : іл. — (Фентезі Мари Вульф). *Продовження неперевершеної захопливої саги, сповненої магії, несподіванок і чуттєвої романтики від авторки бестселерів.*

6. Гуд Т. Двері у Вирій / Т. Гуд ; іл., обкл. П. Д. Тимець. — Харків : Readberry : Ранок, 2025. — 463 с. : іл. — (Непрості). *Фентезійна та містична історія для молоді, де магія і реальний світ тісно переплітаються, а кожен вибір головної героїні впливає не лише на неї, а й на долю світу.*

7. Жаб'є Ж. Космос: місія здійснення / Ж. Жаб'є ; намал. О. Драчківська. — Харків : Vivat, 2025. — 63 с. : іл. — (Щось цікаве). *Пізнавальне захопливе видання про таємниці і загадки Всесвіту.*

8. Загоровська Л. Найкраще немодне заняття : оповідання / Л. Загоровська ; іл. Н. Носової. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2025. — 247 с. : іл. *Збірка оповідань про маленьких волонтерів України.*

9. Запольська І. Таємний путівник глядача : мандрівка в історію укр. театру / І. Запольська, В. Вздольська ; іл. К. Ковальової. — Київ : Портал, 2024. — 71 с. : іл. *Науково-популярне видання.*

10. Корнієнко К. Дивокровці : роман / К. Корнієнко ; обкл. А. Шавлач. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. — 471 с. : іл. — (Наше фентезі). *Сучасне підліткове міське фентезі, де восьмикласниця, потрапивши в магичний світ дивокровців, змушена не лише розкривати таємниці свого минулого, але й боротися з новими викликами.*

11. Корній Д. Крила кольору хмар : роман / Д. Корній, Т. Тарасенко ; худож. О. Шкаврон. — Крихівці : Маґура, 2025. — 343 с. — (Янголи ніколи не сплять). *Фантастичний міфологічний роман для підлітків.*

12. Корній Д. Чарівний звірослов українського міфу : Птахи / М. Замойська ; іл. С. Мудрої. — Харків : Vivat, 2024. — 430 с. : іл. — (Оберіг). *Літературно-художнє видання про світ тварин, як реальних, так і вигаданих уявою праукраїнців.*

13. Міроу Б. Друїд міста Містл-Енд : Напад демонів / Б. Міроу ; пер. з нім. О. В. Губич. — Харків : Ранок, 2025. — 367 с. : іл. — (Містл-Енд). *Продовження серії фентезійних романів для підлітків про пригоди юного друїда Седріка та його друзів.*

14. Мораес Т. Гладіатор вкрав мій ланч-бокс! : пригода-мандрівка крізь час / Т. Мораес ; іл. авт. ; пер. з англ. А. Захарченко. — Харків : Читаріум, 2024. — 284 с. : іл. *Подорож у часі до Стародавнього Риму, де кумедна історія поєднується з історичними фактами від автора «Мумія з'їла мою домашку».*

15. Ноел Е. Путівник манівцями потойбіччя / Е. Ноел ; пер. з англ. К. Колодяжної. — Харків : Vivat, 2025. — 389 с. : іл. — (Книжкова полиця підлітка). — (Навпакиїв). *Пригодницьке фентезі, де містична атмосфера потойбіччя поєдналася з дотепними жартами та карколомними пригодами.*

16. О, Аксі. Дівчина, яка впала під море / О. Аксі ; пер. з англ. Я. А. Лебеденка. — Харків : Ранок : Readberry, 2024. — 335 с. — (Сувій дракона). *Епічний роман, що поєднує в собі футуристичні технології, автентичну корейську культуру та романтичну лінію. Це вишукана історія з елементами магії та фентезі про кохання, жертвність, відвагу за переказами корейської легенди про Шім Чон.*

17. Олів'єрі Д. Один день з ацтеками / Д. Олів'єрі ; пер. з англ. К. Крапка ; іл. К. Коррадіні. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. — 55 с. : іл. — (Айвері мандрує). *Пізнавальне видання знайомить з історичними фактами ацтеків – розвиненої цивілізації, яка проживала на території Мексики, таємничими та могутніми богами.*

18. Орлова. О. Таємні нотатки з Магічної школи Різдва / О. Орлова ; намал. П. Ромашевська. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. — [208] с. : іл. — Харків : Основа, 2024. — 80 с. : іл. — (Це наше, українське). Унікальне видання поєднує художній текст і енциклопедичні факти, сприяє зануренню у магію свят: від походження різдвяних звичаїв до опанування різдвяних рецептів.

19. Ортега. К. Відьмочки : трилогія : роман / К. Ортега ; пер. з англ. А. Чуднівцець. — Харків : Vivat, 2025. — 349 с. : іл. — (Книжкова полиця підлітка). Перша книжка фентезійної трилогії про відьмочок від латиноамериканської письменниці – майстрині магічних історій.

20. Понті Д. Місто мертвих : пер. з англ. Ю. Кузьменко / Д. Понті. — Харків : Ранок, 2025. — 336 с. : іл. — (Міські шпигуни ; кн. 3). Чергова книжка з детективної серії бестселерів для підлітків.

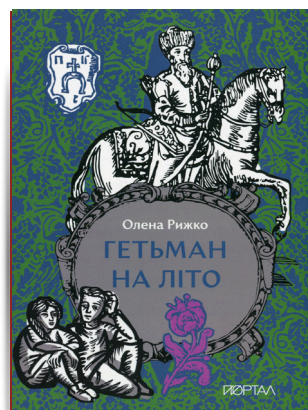
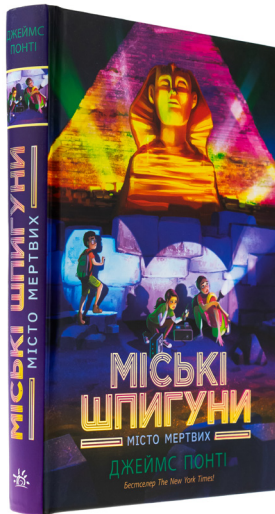
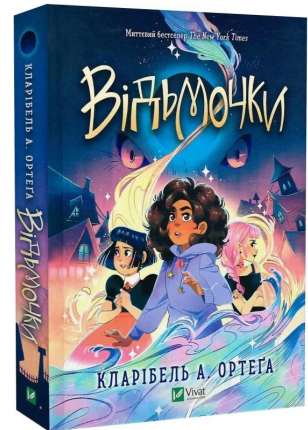
21. Про Сон перед сном : 30 дивовиж. історій / Д. МакКенн [та ін.] ; пер. з англ. В. Наріжної ; іл. Е. Граймз, А. Брей, К. Каддіхі [та ін.]. — Харків : Читаріум, 2023. — 191 с. : іл. Ілюстровані пізнавальні розповіді, з яких діти дізнаються, що відбувається на всіх континентах, у різних країнах, на землі, під землею чи навіть у космосі, у світі тварин і в організмі людини, поки вони сплять.

22. Ранделл К. Неймовірні створіння / К. Ранделл ; пер. з англ. О. Пилипенко ; худож. В. Еллін, Е. Маккензі. — Харків : Vivat, 2025. — 397 с. : іл. — (Книжкова полиця підлітка). Фентезі про потаємне й химерне, про магічний Архіпелаг – місце, що складається із тридцяти чотирьох островів, і де живуть різноманітні чарівні істоти.

23. Рижко О. Гетьман на літо / О. Рижко ; іл. О. Грищенко. — Київ : Портал, 2024. — 167 с. : іл. Повість про кохання, дружбу й пошуки порозуміння.

24. Саґар Е. Крихітка Єстедей і таємниця чайної відьми / Е. Саґар : іл. обкл. М. Госселін ; пер. з англ. Т. В. Маруніч. — Харків : Ранок, 2025. — 383 с. : іл. — (Крихітка Єстедей ; кн. 3). Завершальна фентезійно-магічна книжка про пригоди чайної відьми з лисячими вушками.

25. Свінген А. Ноги в руки, і гайда! : повість / А. Свінген ; з норв. пер. Н. Іванчук ; худож. оформ. А. Андрішак. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. — 174 с. : іл. Зворушлива підліткова повість від популярного норвезького письменника про незламність духу, про те, як знайти своє місце у світі й навчитися рухатися вперед, навіть якщо ти на крислі колісному.

26. Світ Я. Десь тут шастає Їжак : доісторія «Троє проти зла» / Я. Світ ; ідея, персонажі, сценарій авт. ; контур Т. Ярмусь ; колір К. Глуховецька. — Київ ; Львів : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2025. — [96] с. *Продовження мальовиisu «Троє проти зла» про паралельні світи.*

27. Секанінова Ш. Енциклопедія звичайних речей / Ш. Секанінова ; пер. з чес. С. Дворницького ; проіл. Е. Хупікова. — Київ : Книголав, 2024. — 87 с. : іл. — (Дитяча полиця). *Ілюстрована енциклопедія з історії повсякденних побутових речей, без яких неможливо уявити життя: взуття, парасольки, зубної щітки, шкарпеток, іграшок тощо.*

28. Ситнік В. Лалі. Саньок і Вадик : повість / В. Ситнік ; граф. робота на паліт. А. С. Шавлач. — Київ : Академія, 2025. — 160 с. *Підліткова щемна повість про дівчину, яка переїхала з Грузії в Україну, де її наздогнала російсько-українська війна 2022 року.*

29. Стренковська-Заремба М. Детектив Кефірчик вистежує оселедця : повість / М. Стренковська-Заремба ; пер. з пол. Я. Івченко ; обкл. та іл. А. Данчишин. — Львів : Урбіно, 2021. — 283 с. : іл. *Нові небезпечні розслідування юного детектива.*

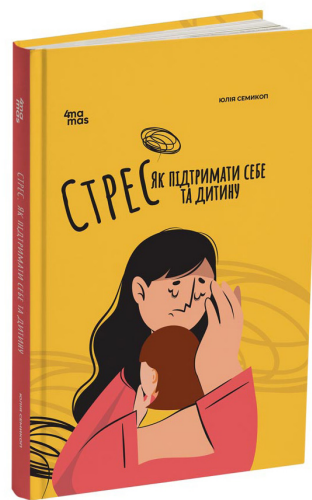
30. Тейлор Т. Фестерґрім : роман / Т. Тейлор ; іл. Т. Бута ; пер. з англ. М. Сахно. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. — 398 с. : іл. — (Легенди Морського Аду ; кн. 4). *Четверта книжка фентезійної пригодницької серії.*

31. Тилишак В. З мамонтами і бізонами : як жилося людям у Льодовиковому періоді / В. Тилишак ; іл. Г. Вергелес і М. Соловйової. — Київ : Портал, 2024. — 87 с. : іл. *Науково-популярне видання про побут первісних людей. Автор у захопливій формі розкриває умови життя Льодовикового періоду через призму наукових відкриттів, завдяки яким ми можемо краще зрозуміти свої корені та важливі етапи розвитку людства.*

32. Усе буває вперше : зб. оповідань / уклад. С. Вертола. — Київ : Академія, 2025. — 175 с. *Збірка оповідань українських письменниць, герої яких уперше пізнають смак самостійного дорослого життя.*

33. Шваб В. Тріснута земля / В. Шваб ; пер. з англ. О. В. Абраменка. — Харків : Ранок, 2025. — 271 с. : іл. — (Звіродухи. Падіння Звірів ; кн. 2). *Новий фентезійний роман серії від американської авторки бестселерів.*

34. Ягелло Й. Іменини : повість / Й. Ягелло ; пер. з пол. Б. Антоняк ; іл. М. Квапінська. — Львів : Урбіно, 2024. — 151 с. : іл. *Прониклива та емоційна повість відомої польської письменниці про дружбу, самовизначення та соціальну інтеграцію*

Вихователям, батькам, вчителям

1. Малихіна М. Хлопчики та дівчатка: як розвивається сексуальність : від 0 до 19 р. : гайд для батьків / М. Малихіна ; [Проект «4Mamas»] ; іл. О. Кришталь. — Харків : Основа, 2024. — 159 с. : іл. — (Для турботливих батьків). *У книзі йдеться про особливості й важливість сексуального розвитку дитини від народження й до підліткового віку.*

2. Руденко А. Стрес. Як підтримати себе та дитину / Ю. Семікоп ; Проект «4Mamas» ; іл. О. Кришталь. — Харків : Основа, 2024. — 127 с. : іл. — (Для турботливих батьків). *Детальний практичний довідник допоможе батькам ухвалювати правильні рішення для збереження та зміцнення здоров'я дитини, подолати можливі розлади, які трапляються у дітей у перші місяці та роки життя.*

3. Чеверда Т. Дитячі страхи і як їх приручити : посіб. свідом. батьків / Т. Чеверда ; іл. Ю. Е. Риженов — Київ : Кристал бук, 2024. — 111 с. : іл. — (Домашня бібліотека. Зрозуміла психологія). *Видання допоможе батькам навчити дитину не ховатися від власних страхів, а зрозуміти їх причину та вжити необхідних заходів.*

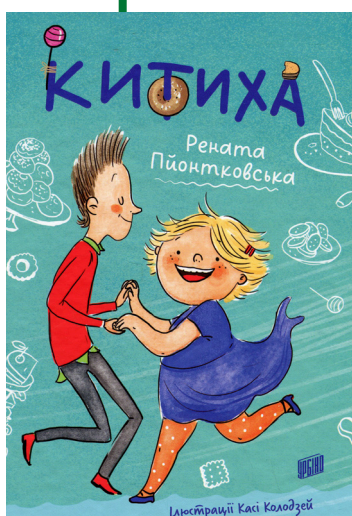
4. Яновська К. Порадник для матусь / К. Яновська ; іл. А. В. Спену — Київ : Кристал бук, 2024. — 95 с. : іл. — (Домашня бібліотека. Зрозуміла медицина). *Книга буде корисною для молодих батьків, які прагнуть отримати компетентну допомогу у вихованні та догляді за немовлям. Порадник містить найсучасніші та найдієвіші рекомендації, засновані на міжнародних медичних протоколах та багаторічному досвіді авторки. Зокрема у виданні подається важлива інформація про режим дня і сон малюка, введення прикорму, привчання до горщика, прорізування зубів, а також описуються дитячі захворювання і основні дії батьків у кожному випадку.*

ІМЕНІНИ

Йоанна Ягелло

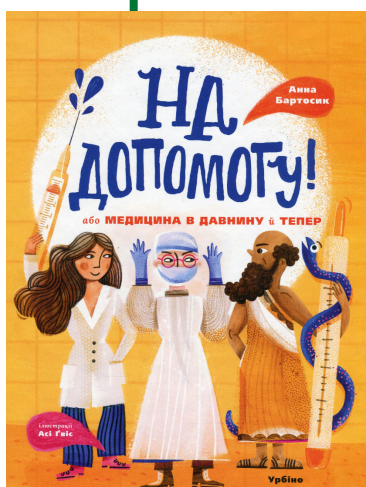
Проникливий та емоційний роман для підлітків, розкриває важливі теми дружби, самовизначення та соціалізації. Коли в класі ти не досить популярна, тому не отримуєш запрошення на святкування дня народження однокласниці, тобі образливо. Можливо спілкування з такими ж однокласниками-аутсайдерами стане початком справжньої дружби?

КИТИХА

Рената Пйонтковська

Тепла й щира історія про дівчинку, яку дразнять через зовнішність. Але вона знаходить у собі сили прийняти себе й не зламатися. Це розповідь про підтримку, щирість і право кожного на щастя – незалежно від зовнішності.

НА ДОПОМОГУ!

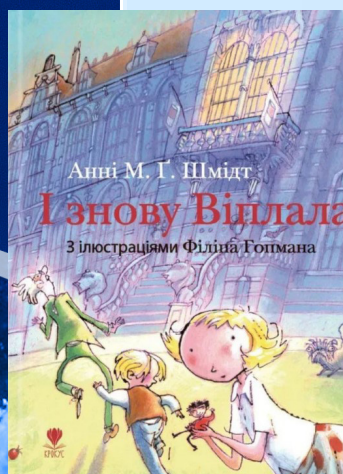
Анна Бартосик

Цікава й доступна розповідь про етапи зміни медицина від давнини до сьогодення. Як лікували людей сотні років тому? Хто такий Гіппократ? Як з'явився мікроскоп, і чому мікроби можуть бути водночас небезпечними й корисними? Усе це – у захопливій подорожі світом медицини.

РИБА-ВАФЛЯ Бйорн Рьорвік

Нова книжка відомого норвезького письменника з популярної серії казок про Лиса і Поросятко у чудовому перекладі Наталії Іваничук. Всезнайко Лис і довірливе Поросятко, начитавшись книжки про риб, вирушають на пошуки нових пригод. Цього разу вони ловитимуть рибу-вафлю, яка особливо смакує з варенням.

І ЗНОВУ ВІПЛАЛА Анні М. Г. Шмідт

Продовження неймовірних пригод Віплала – маленького чоловічка з роду віплал, який уміє чудувати (щось на кшталт чаклування), але часто забуває, як розчудовувати. Книжку написала нідерландська письменниця Анні М. Г. Шмідт – перша лауреатка Державної премії Нідерландів за найкращу дитячу книгу та лауреатка Премії імені Ганса Крістіана Андерсена (1988), яку їй особисто вручила Астрід Ліндгрен.

ПРО СУСІДІВ І КОТІВ Олександр Подоляк

Збірка віршів сучасного українського письменника відкриває захопливий світ тварин і природи. Автор подає пізнавальні факти з непідробною любов'ю до усього живого – крізь призму казкових дидактів і химерної поведінки тварин. Яскраві, динамічні ілюстрації художниці чудово доповнюють текст і додають збірці особливого настрою.